

(Online) ISSN 2424-6034

KAS LEMIA EUROPOS PARLAMENTO NARIŲ BALSAVIMĄ – NACIONALINIAI INTERESAI AR EP FRAKCIJOS LINIJA?

IEVA SAVICKAITĖ, ROLANDAS TUČAS

Šiame straipsnyje nagrinėjami Europos Parlamento narių balsavimo rezultatai 2014–2015 m. ES ir Ukrainos bei ES ir Rusijos partnerystės klausimais siekiant įvertinti ES (geo)politinį susiskaldymą po Krymo aneksijos. ES parlamentarų (geo)politinis susiskaldymas vertinamas remiantis atnaujintu ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu indeksu, kuris palyginamas su EP narių iš skirtingų ES valstybių vardinais balsavimo rezultatais. Balsavimas užsienio politikos klausimais pasižymi vieningumo stoka, kuri išreikšta regionine dimensija. Pagal tai galima vertinti, iš kurių valstybių EP narių balsavimas grįstas labiau nacionaliniais interesais, iš kurių – EP frakcijos linija.

Įvadas

Europos Parlamentas (EP) – vienintelė Europos Sąjungos institucija, į kurią šalių atstovai jų piliečių yra renkami tiesiogiai. Lisabonos sutartyje (2009 m.) suteikus daugiau galių šiai Europos institucijai,

Ieva Savickaitė – Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Europos studijų magistro programos absolventė (el. paštas: ieva.savickaite7@gmail.com).

Dr. Rolandas Tučas – Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Geografijos ir kraštotvarkos katedros lektorius (el. paštas: rolandas.tucas@gf.vu.lt).

© Ieva Savickaitė, Rolandas Tučas, 2016

Straipsnis įteiktas redakcijai 2016 m. spalio 10 d.

Straipsnis pasirašytas spaudai 2016 m. gruodžio 12 d.

visuomenės politiniuose sluoksniuose ir akademinėje aplinkoje kyla diskusija EP parlamentarų atstovavimo nacionaliniams ir / ar europiniams interesams tematika. Šių debatų esmė – atsakyti į klausimą, ar veikia transnacionalinės partijos, kuriose parlamentariai balsuoja vieningai (angl. *cohesian vote*), ar vis dėlto išryškėja nacionaliniai interesai, kuriems atstovauja parlamentariai. Dar vienas svarbus dalykas – kaip tai susiję su konkrečiomis EP frakcijomis. Galima daryti prielaidą, jog vienose EP frakcijose dirbantiems europarlamentarams svarbesni bendraeuropiniai reikalai, o kitose – nacionaliniai. Europos Parlamentui tapus viena iš svarbiausių institucijų priimant įstatymų projektus drauge su Europos Taryba, kyla klausimas, kaip balsuoja Europos parlamentariai užsienio politikos klausimais, kurie laikomi vienais jautriausių siekiant konsensuso dėl skirtingų šalių interesų. Taigi, šiame straipsnyje bandoma nustatyti, kas lemia Europos Parlamento narių balsavimus, besireiškiančius regionine dimensija dėl ES ir Ukrainos bei ES ir Rusijos santykių, – geopolitinės preferencijos ar lojalumas EP frakcijoms.

Straipsnyje ES (geo)politinis susiskaldymas analizuojamas įvertinant aštuntąją kadenciją pradėjusio Europos Parlamento balsavimo 2014–2015 m. rezultatus, susijusius su užsienio politika. Užsienio politikos klausimai pasirinkti kaip atskaitos taškas dėl kelių priežasčių. Pirma, šių klausimų aktualumas susijęs su intensyviai besikeičiančia politine situacija regione. Po 2013 m. pabaigoje Vilniuje neįvykusio Europos Sąjungos ir Ukrainos asociacijos sutarties pasirašymo Europos valstybės suverenitetas pažeidžiamas kitos valstybės. Visgi, susidūrus su Rusijos karine galia regione, Ukrainai priklausantis Krymo pusiasalis buvo aneksuotas, o rytinėje Ukrainos dalyje (Donbaso regione) aktyviai veikiantys Rusijos remiami separatistai, naudodami karinę jėgą, užėmė nemažą Ukrainos teritorijos dalį ir užimtose teritorijose paskelbė pasaulio politinės bendruomenės nepripažįstamą, neteisėtą politinį valstybinį darinį. Pagrindinė dilema – bendros politinės krypties trūkumas pačioje Europos Sąjungoje ir

atskirose valstybėse narėse. Sprendžiant šį ir kitus užsienio politikos klausimus, susiduriama su konsensuso trūkumu, kai kiekviena valstybė narė atstovauja savo interesams ir kartu pamirštami bendri ES principai, apimantys žmogaus teisių apsaugą ir pan. Iš čia kyla antroji priežastis, susijusi su nacionalinių interesų apibrėžimu – geopolitiniai klausimai priskiriami tai kategorijai klausimų, dėl kurių dažnai sutaria skirtingų ideologijų partijos, bent tos, kurios vadinamos sisteminėmis. Todėl užsienio politikos klausimų kategorija tinkama analizei, kurioje referuojama į nacionalines pozicijas.

Būtina paminėti, kad ES Parlamente pastaruoju metu nemažai vyksta ir kitokio pobūdžio balsavimų, dažniausiai susijusių su Europą užklupusia intensyvia imigracija iš karo niokojamų Vakarų Azijos ir Šiaurės Afrikos regionų. Tuose balsavimuose taip pat atsispindi europarlamentarų geopolitinių interesų išsiskyrimas. Nors imigraciją apimantys klausimai į šio straipsnio tyrimą neįtraukti, jie taip pat patvirtina parlamentarų vieningo balsavimo EP frakcijose trūkumą. Tokių politinių veiksmų kontekste kyla esminis klausimas – kaip į tai reaguoja Europos Sąjunga bei europarlamentarai iš skirtingų valstybių narių.

Straipsnį sudaro keturios dalys. Pirmojoje dalyje trumpai supažindinama su literatūra, analizuojančia EP partijos narių balsavimo elgseną, antrojoje dalyje pristatomas teorinis pagrindas. Trečiojoje dalyje supažindinama su tyrimo rengimo metodika. Paskutinėje dalyje pristatomi tyrimų rezultatai. Joje pateikiami veiksniai, lemiantys Europos parlamentarų geopolitines preferencijas. Taip pat atlikta europarlamentarų (geo)politinės ir ideologinės struktūros teritorinė analizė.

1. EP partijų veiklos analizė mokslinėje literatūroje

Partijų veikla Europos Parlamente kaip tyrimų objektas tyrinėtojų dėmesio sulaukė jau nuo pirmųjų tiesioginių rinkimų 1979 m. Primant Suvestinį Europos aktą, Europos Parlamentui buvo suteikta daugiau galių, dar didesnės EP galios įtvirtintos Lisabonos sutartyje.

Nors EP galios didėja, ši Europos Sąjungos institucija nesusilaukia atitinkamo mokslininkų dėmesio. Panašiai teigia ir D. Skusevičienė¹, nurodanti, kad dauguma tyrimų, kuriuose buvo analizuojamos EP narių politinės preferencijos ir balsavimo motyvacija, buvo siejami tik su nacionaline partija² arba frakcija Europos Parlamente. Analizuodami šios institucijos reprezentatyvumą mokslininkai pabrėžia, jog rinkimų saitai EP yra silpnesni nei nacionalinių parlamentų, o partijos negali būti vadinamos tradiciniais perdavimo kanalais (angl. *transmission belt*)³. Kaip teigia S. Hixas ir M. Marshas, nacionaliniai rinkimai nuo Europos Parlamento rinkimų skiriasi tuo, kad pastaruosiuose rinkėjai ne protestuoja prieš ES, bet priešingai – išreiškia nepasitenkinimą savo šalies nacionaline valdžia⁴. Tai lėmė, jog įvairių šalių mokslininkų darbuose daugiau dėmesio skirta nacionalinių partijų vaidmeniui nacionalinėse politinėse sistemose, pabrėžiant ši „perdavimo kanalų“ vaidmenį⁵. Tai lėmė, kad EP rinkimai yra matomi kaip antros eilės (angl. *second-order*) nacionaliniai rinkimai,

¹ Skusevičienė Dorota, „Europos Parlamento narių balsavimas: kodėl jie yra lojalūs nacionalinėms valstybėms?“, *Politologija* 58 (2), 2015, p. 48–71.

² Hobolt Sara B., Spoon Jae-Jae, Tilley James, „A Vote Against Europe? Explaining Defection at the 1999 and 2004 European Parliament Elections“, *British Journal of Political Science* 39, 2009, p. 93–115, <<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123408000422>>; Hix Simon, „The Study of the European Community: The Challenge to Comparative Politics“, *West European Politics* 17 (1), 1994, p. 1–30, <<http://dx.doi.org/10.1080/01402389408424999>>.

³ Skusevičienė.

⁴ Hix Simon, Marsh Michael, „Punishment or Protest? Understanding European Parliament Elections“, *The Journal of Politics* 69 (02), 2007, p. 495–510.

⁵ Hix Simon, „Parliamentary Behavior with Two Principals: Preferences, Parties, and Voting in the European Parliament“, *American Journal of Political Science* 46 (3), 2002, p. 688–698, <<http://dx.doi.org/10.2307/3088408>>; Faas Thorsten, „To Defect or Not to Defect? National, Institutional and Party Group Pressures on MEPs and Their Consequences for Party Group Cohesion in the European Parliament“, *European Journal of Political Research* 42 (6), 2003, p. 841–866, <<http://dx.doi.org/10.1111/1475-6765.00106>>; Lindberg Björn, Rasmussen Anne, Warntjen Andreas, „Party Politics as Usual? The Role of Political Parties in EU Legislative Decision-Making“, *Journal of European Public Policy* 15 (8), 2008, p. 1107–1126, <<http://dx.doi.org/10.1080/13501760802407623>>; Skusevičienė.

atstovaujantys labiau nacionaliniams, o ne europiniams interesams⁶. Keliant prielaidą, jog kiekvienas EP narys patiria didelį ir nacionalinių, ir transnacionalinių interesų spaudimą⁷, daugelis studijų buvo skirtos išsiaiškinti parlamentarų balsavimo elgsenos ypatumus.

Akademiniu lygmeniu dominuoja požiūris, jog priklausomybė europinės partijos frakcijai yra svarbesnė už priklausomybę nacionalinei partijai⁸, kuri nulemia, kaip parlamentaras balsuos⁹. Taigi, esminė motyvacija susijusi su naujo posto ar perrinkimo galimybe¹⁰. Taip pat pastebėta, kad po didžiosios ES plėtros 2004 m. europarlamentarai dar labiau linkę balsuoti atsižvelgdami į europinės frakcijos poziciją, o ne nacionalinę¹¹. S. Hixas ir A. Noury inicijavo tyrimą, kuriame bandė išsiaiškinti, kaip pasikeitė EP narių balsavimo ypatumai po didžiosios plėtros, prie ES prisijungus naujoms valstybėms narėms. Paaiškėjo, jog ES plėtra nepakeitė EP narių balsavimo ypatumų¹². Tai patvirtina ir „VoteWatch“ organizacijos pateiktos ataskaitos, kuriose pabrėžiama, kad daugiau balsuojama laikantis trans-

⁶ Lindberg, Rasmussen and Warntjen; Hix Simon, *Europos Sąjungos politinė sistema*, Vilnius: Eugrimas, 2006.

⁷ Braghioli.

⁸ McElroy Gail, Benoit Kenneth, „Party Policy and Group Affiliation in the European Parliament“, *British Journal of Political Science* 40 (02), 2010, p. 377–398, <<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123409990469>>.

⁹ Noury Abdul G. et al., „More Power to the European Parliament“, *Economic Policy* 17, 2002, p. 281–319; *European Parliament: Should it have more power? „Economy Policy“*. CEPR cituota iš Kang Yoo-Duk, *European Affiliations or National Interests? Analyses of Voting Patterns on Trade Policy in European Parliament*, Rochester, NY: Social Science Research Network, 13 December 2013, <<http://papers.ssrn.com/abstract=2369169>>, 2016 01 06.

¹⁰ *Political Parties and Legislative Party Switching*, Heller William, Mershon Carol (eds.), Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009, <<http://www.palgraveconnect.com/doi/10.1057/9780230622555>>, 2016 01 16.

¹¹ Kang Yoo-Duk, *European Affiliations or National Interests? Analyses of Voting Patterns on Trade Policy in European Parliament*, Rochester, NY: Social Science Research Network, 13 December 2013, <<http://papers.ssrn.com/abstract=2369169>>, 2016 01 06.

¹² Hix Simon, Noury Abdul, „After Enlargement: Voting Patterns in the Sixth European Parliament“, *Legislative Studies Quarterly* 34 (2), 2009, p. 159–174, <<http://dx.doi.org/10.3162/036298009788314282>>.

nacionalinės partijos pozicijos¹³. Šiuo metu pastebimos pasikeitusio balsavimo tendencijos. Po 2014 m. EP rinkimų, padidėjus imigracijai iš trečiųjų šalių, gerokai padidėjo ir įvairių šalių, pirmiausia – Vakarų Europos radikalių nacionalistinių partijų įtaka. Radikalai iškovoję nemažai mandatų EP ir jie yra gerokai labiau linkę paisyti savo suvokiamų „nacionalinių interesų“ nei Europos Sąjungos interesų. Tačiau, kita vertus, paprastai tokios partijos jungiasi į gana euroskeptiškas, dažnai priešingos nei daugelis EP frakcijų politinės linijos besilaikančias frakcijas. Daugelis tokių partijų išreiškia Rusijai palankesnę poziciją, tad „nacionalinį interesą“ ginantiems radikalių politinių pažiūrų EP nariams nėra jokio poreikio tapti „maištininkais“, nes frakcijos, kurioms jie priklauso, visiškai atstovauja jų interesams.

Mokslinėje erdvėje pasirodė daugiau publikacijų, skirtų europarlamentarų elgsenos tyrimams konkrečiais balsavimo klausimais. S. Mattero analizavo finansinių sandorių mokesčių klausimą (angl. *financial transaction tax*)¹⁴, Yoo-Duk Kangas tyrė europarlamentarų balsavimo ypatumus užsienio prekybos klausimais po Lisabonos sutarties¹⁵. Kitokio pobūdžio tyrimą, glaudžiai susijusį su šio straipsnio tematika, atliko S. Braghioli. Jis analizavo išorinius santykius, vertindamas ES ir Rusijos bendradarbiavimo klausimus. Šis tyrimas yra vienas pirmųjų, kuriame pabrėžiama nacionalinių ir transnacionalinių interesų priešprieša, vertinant balsavimo klausimus, susijusius su Rusija¹⁶.

¹³ VoteWatch, *Voting Behaviour in the New European Parliament: The First Year*, 2009, p. 12, <http://www.votewatch.eu/blog/wp-content/uploads/2009/09/votewatch_report_30_june_2010.pdf>, 2016 01 02; VoteWatch, *Voting in the 2009–2014 European Parliament: How Do MEPs Vote after Lisbon?*, 2011, p. 16, <http://www.votewatch.eu/blog/wp-content/uploads/2011/01/votewatch_report_voting_behavior_26_january_beta.pdf>, 2016 01 02.

¹⁴ Mattero Saara, „From Global Responsibility to National Sovereignty – The Politicisation of the Financial Transaction Tax in the European Parliament“, *Dissertation.com*, <<http://dissertation.com/abstracts/1141020>>, 2016 01 16.

¹⁵ Kang.

¹⁶ Braghioli.

Taigi, europarlamentarų rinkimų elgsenos tyrimų skirtingais požiūriais trūksta, ypač tai pasakytina apie (geo)politines preferencijas. Kaip teigia C. Carta ir S. Braghioli, daugelis mokslininkų, pernelyg normalizuodami EP, visiškai užmiršta svarbų kintamąjį – nacionalinės valstybių pozicijas vienu ar kitu klausimu¹⁷. Todėl detali Europos Parlamento narių politinių preferencijų analizė ne tik užpildytų mokslinių tyrimų spragą, bet ir būtų naujas tyrimas šioje srityje.

2. Balsavimo elgsena Europos Parlamente

2.1. Europos parlamentarų balsavimo elgseną lemiantys veiksniai

Daugelis autorių pažymi, kad nėra vienos teorijos, kuri galėtų visai tiksliai paaiškinti europarlamentarų balsavimo elgseną. Tačiau jų darbuose aptinkama įvairių teorijų, pradedant racionalaus pasirinkimo institucionalizmo (angl. *rational choice institutionalism*) teorija, veikėjų elgseną aiškinančia pasitelkiant institucijos formuojamas taisykles bei normas¹⁸, reprezentatyvumą¹⁹, ir užbaigiant „patikėtinio ir patikėtojo“²⁰ teorijomis. Tokia skirtinga teorijų pritaikomumo gausa rodo, kad sunku rasti vieną tinkamą teoriją, kuri galėtų padėti tiksliai atsakyti į klausimą, kaip balsuoja europarlamentarai. Todėl būtina išsiaiškinti pagrindinius motyvus, lemiančius parlamentarų balsavimo elgseną.

¹⁷ Carta, Braghioli.

¹⁸ Mattero Saara, Blomgren Magnus, „Cross-Pressure and Political Representation in Europe: A Comparative Study of MEPs and the Intra-Party Arena“, 2003.

¹⁹ Blomgren.

²⁰ Hix Simon, „Electoral Institutions and Legislative Behavior: Explaining Voting Defection in the European Parliament“, *World Politics* 56 (2), 2004, p. 194–223; Hix, „Electoral Institutions and Legislative Behavior“, „Reassessing the Influence of Party Groups on Individual Members of the European Parliament – West European Politics – Volume 32, Issue 6, <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380903230579#.Vy9UC4R97IU>>, 2016 03 21.

Studijose, analizuojančiose parlamentarų elgseną, išskiriami skirtingi veiksniai, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį: asmeninės politinės preferencijos, nacionalinės šalies rinkėjai, nacionalinė partija bei narystė EP frakcijoje²¹. Taip pat kiekvienu atveju būtina atkreipti dėmesį į patį balsavimą ir kokią jis turi reikšmę nacionaliniu ir transnacionaliniu lygmeniu, unikalią šalies, kuriai jis atstovauja, istorinę praeitį, šalies dydį, europarlamentaro partinę priklausomybę, jo ideologines nuostatas ir šalyje dominuojančias socialines grupes²². Būtina paminėti ir kitus veiksnius, kuriems EP nariai didesnės įtakos neturi. EP rinkimai yra „antro pasirinkimo“ rinkimai. Kaip teigia K. Reifas ir H. Schmittas²³, EP rinkimai pasižymi nedideliu rinkėjų aktyvumu, balsuojama labiau už opoziciją, nereikšmingas bei protesto partijas²⁴. Būtina atkreipti dėmesį, jog Europos Parlamente neretai didžioji dauguma EP narių nacionaliniu lygmeniu yra opozicijoje esančių partijų atstovai, o Europos Taryboje esantys ministrai – iš nacionalinio lygmens valdančiosios daugumos partijų. Toks partinių atstovų pasiskirstymas kelia problemų dėl sprendimų priėmimo vieningumo.

T. Faas teigimu, europarlamentarams, kaip ir daugumai politikų, yra svarbūs trys veiksniai: perrinkimas, naujo posto ar pareigų galimybė bei jų ir politinių jėgų, kurioms jie atstovauja, įtaka²⁵. Pirmasis veiksnys paaiškina EP nario lojalumą nacionalinei partijai. Šios par-

²¹ Kang.

²² Copsey Nathaniel, Haughton Tim, „The Choices for Europe: National Preferences in New and Old Member States“, *JCMS: Journal of Common Market Studies* 47 (2), 2009, p. 263–286, <<http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.00804.x>>.

²³ Naudota iš Lindberg Björn, *Fit for European Democracy? [Elektronisk Resurs]: Party Discipline in the European Parliament*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2008, <<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:171798/FULLTEXT01.pdf>>, 2016 01 03.

²⁴ Gregersen Benjamin Eidem, „Cohesion and Defections in the European Parliament: The Effect of Cross-Pressure“, *Master Thesis*, 2009, <<http://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/136376>>, 2016 02 13.

²⁵ Faas Thorsten, *Why Do MEPs Defect? An Analysis of Party Group Cohesion in the 5th European Parliament*, Rochester, NY: Social Science Research Network, 28 April 2002, <<http://papers.ssrn.com/abstract=306965>>, 2016 01 15; Skusevičienė.

tijos nacionalinėse valstybėse yra atsakingos už kandidatų sąrašus ir tai lemia politikų galimybę būti išrinktiems ar perrinktiems. Antrasis veiksnys – aukštesnių pareigų EP siekis priklauso nuo EP frakcijų, kurių lyderiai yra atsakingi už komitetų, postų paskirstymą²⁶. Šis veiksnys lemia didesnę EP nario lojalumą EP frakcijai. ES institucijos, galbūt siekdamos didinti EP narių lojalumą Europos Parlamentui, jo frakcijoms ir bendraeuropinei politikai, vis aktyviau ragina kurti transnacionalines partijas, taip pat – visos Europos Sąjungos teritorijoje suformuoti vieną bendrą daugiamandatę rinkimų apygardą, kurioje kandidatų sąrašus teiktų transnacionalinės partijos ir panašią ideologiją turinčių nacionalinių partijų tarptautinės koalicijos²⁷. Pastutinis veiksnys, siekiant politikos kaip galios priemonės, apibrėžia EP narių atskaitomybę rinkėjams ir savo partijai. Tai vėlgi skatina EP narius didinti lojalumą nacionalinėms partijoms²⁸. Tačiau pats svarbiausias veiksnys EP nariams yra perrinkimas, todėl kiekvienoje situacijoje jie dažniausiai linkę elgtis taip, kad būtų patenkintas šis veiksnys²⁹.

Kyla esminis klausimas, kodėl EP nariai linkę balsuoti pagal frakcijos liniją, bet visgi paiso ir nacionalinių interesų? S. Hixas, vienas žymiausių europarlamentarų elgsenos tyrėjų, siūlė atkreipti dėmesį į dviejų patikėtojų agento (angl. *parliamentary agents with two principals*) teoriją. S. Hixas remiasi klasikinės ekonomikos teorija, kuri pagrįsta patikėtinio ir patikėtojo (angl. *principal-agent*) dilema, kurios teiginiai sulaukė mokslinių diskusijų³⁰. Europarlamentaras bal-

²⁶ Hix, „Electoral Institutions and Legislative Behavior“; Voeten Erik, „Legislator Preferences, Ideal Points, and the Spatial Model in the European Parliament“, *Working Paper*, Institute of Governmental Studies 12, 2005, p. 1–32.

²⁷ Europos Sąjungos rinkimų teisės reforma – P8_TA-PROV(2015)0395, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0395+0+DOC+XML+V0/LT>>, 2016 03 02.

²⁸ Skusevičienė.

²⁹ Faas, *Why Do MEPs Defect?*

³⁰ Katz Richard S., „No Man Can Serve Two Masters Party Politicians, Party Members, Citizens and Principal-agent Models of Democracy“, *Party Politics* 20 (2), 2014, p. 183–193, <<http://dx.doi.org/10.1177/1354068813519967>>.

suodamas susiduria su dvejopu atstovavimu: nacionalinei partijai, kuri atsakinga už būsimus rinkimus ir delegavimą į EP, ir politinėmis EP frakcijomis, kurios atsakingos už kitas gėrybes, kurias tiesiogiai gauna Europos Parlamento narys. Taigi, šis reprezentavimo modelis grindžiamas tuo, kad patikėtojas yra atstovaujamas patikėtinio, kuris vykdo visas patikėtojo užduotis. Europos Parlamento atveju patikėtinis yra EP narys, kuris susiduria su atstovavimu dviem interesams, o pagrindinis patikėtojas – EP frakcija, kuriai EP narys atstovauja³¹. Jei EP narys balsuoja prieš EP frakcijos liniją, jis yra laikomas „maištininku“ ir dažniausiai atstovauja savo nacionalinės partijos interesams. Tokiu atveju pagrindiniu patikėtoju yra laikoma nacionalinė partija. Dėl subjektyvių motyvų retais atvejais gali pasireikšti balsavimas, prieštaraujantis ir EP frakcijos, ir nacionalinės partijos linijai³².

Balsavimas pagal EP frakcijos liniją

Nors nacionalinės partijos atlieka svarbų vaidmenį deleguojant partijos atstovus į EP, jų vaidmuo gerokai sumažėja, kai EP nariai jau yra išrinkti³³. Pavyzdžiui, paskyrimai EP komitetuose tampa savotiška „saldainio ir botago“ politika, kai už paklusnumą apdovanojama, o už nusižengimus – baudžiama³⁴. Viena griežčiausių priemonių – EP nario pašalinimas iš EP frakcijos³⁵. Tačiau ši priemonė naudojama retai, nes ji gali susilpninti EP frakcijos pozicijas kitų frakcijų atžvilgiu³⁶. Taigi, kiekvienas patikėtojas skirtingais būdais siekia užtikrinti

³¹ Noury Abdul G. et al., „More Power to the European Parliament?“, *Economic Policy* 17 (35), 2002, p. 281–319.

³² Hix Simon, Noury Abdul, Roland Gérard, „Power to the Parties: Cohesion and Competition in the European Parliament, 1979–2001“, *British Journal of Political Science* 35 (02), 2005, p. 209–234, <<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123405000128>>.

³³ Voeten.

³⁴ Skusevičienė.

³⁵ „Europos Parlamento frakcija pašalino iš savo narių Vokietijos nacionalistą“, *15min.lt*, <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/europos-parlamento-frakcija-pasalino-is-savo-nariu-vokietijos-nacionalista-57-610611>>, 2016 04 19.

³⁶ Hix, Noury, Roland.

patikėtinio lojalumą. Visi šie išvardyti veiksniai nulemia parlamentaro poziciją vykdant EP frakcijos sprendimus ir balsuojant laikantis bendros frakcijos pozicijos. Priešingu atveju kuo didesnė frakcijos fragmentacija, t. y. kuo daugiau frakcijoje vyrauja nacionalinių linijų, tuo mažesnis balsavimo vieningumas³⁷.

EP narių balsavimas pagal EP frakcijos liniją gali būti paaiškinaamas ir konkrečios ES narės priklausomybe nuo ES finansinės ir kt. paramos. Šalys, gaunančios didesnę ES paramą, linkusios ją išlaikyti sutikdamos su bendrąja ES politika ir jos reformomis. Oficialiai EP frakcijos politinei linijai lojalesni tie jos nariai, kurie atstovauja didesnę ES paramą gaunančioms ES narėms. Po didžiosios ES plėtros (2004 m.) pastebėta, kad EP nariai iš didesnių ir turtingesnių ES narių (pvz., Švedijos, Nyderlandų) dažniau linkę balsuoti „prieš“ arba susilaikyti nuo balsavimo, nei EP nariai iš tų šalių, kurios yra labiau priklausomos nuo ES paramos³⁸.

Balsavimas pagal nacionalinę liniją

Šiuo atveju nacionalinių partijų vaidmens svarbą galima pagrįsti tuo, kad, kilus konfliktui tarp nacionalinės partijos ir EP frakcijos pozicijos, dauguma narių dažniau balsuoja pagal nacionalinės partijos liniją³⁹. Toks balsavimas būdingas ir nacionalinei valstybei jautriais klausimais. Aktyviau pagal nacionalinę liniją balsuoja ir europarlamentarai iš didžiausių ES valstybių narių, kuriose atitinkamai išrenkama daugiausia EP narių⁴⁰.

³⁷ Skusevičienė.

³⁸ Copsey, Haughton.

³⁹ Hörll Björn, Wärntjen Andreas, Wonka Arndt, „Built on Quicksand? A Decade of Procedural Spatial Models on Eu Legislative Decision-Making“, *Journal of European Public Policy* 12 (3), 2005, p. 592–606, <<http://dx.doi.org/10.1080/13501760500091950>>, cituota iš Skusevičienė.

⁴⁰ Cicchi Lorenzo, „The Logic of Voting Behaviour in the European Parliament: New Insights on Party Group Membership and National Affiliation as Determinants of Vote“ (unpublished Disertation, IMT Institute for Advanced Studies, 2013), <<http://e-theses.imtlucca.it/124/>>, 2016 01 05.

Nacionalinių partijų įtaka EP nariams didėja ir dėl galimybės kontroliuoti kandidatų patekimą bei reitingavimą EP rinkimų sąraše. Kitas svarbus dalykas, kad nacionalinė partija už lojalumą ir nuopelnus partijai gali skirti aukštus postus pasibaigus EP nario kadencijai⁴¹.

Kai kurie autoriai, vertindami užsienio politikos klausimus, teigia, kad valstybių narių balsavimas yra grįstas savo kaip šalies vertinimu (angl. *self-importance*), istorine praeitimi arba tam tikra misija, kuri susijusi su geografine padėtimi ar imperine praeitimi. Tokios valstybės kaip Prancūzija ar Jungtinė Karalystė, pasižyminčios teigiamu savo šalies vertinimu, priešingai nei kitos valstybės, išreiškia stipresnes preferencijas išorinei politikai. Stipresnę poziciją, formuluojant užsienio politikos klausimus, gali nulemti ir geografinis artumas. Pavyzdžiui, Suomijos vaidmuo keliant Šiaurės dimensijos iniciatyvą ar Ispanijos vaidmuo formuojant Europos Viduržemio partnerystės politiką. Toks vaidmuo aktualus ir Baltijos šalims, kurios išreiškia aktyvesnes pozicijas dėl Rytų partnerystės politikos⁴² ir Rusijos⁴³.

2.2. ES šalių pozicijos Rusijos atžvilgiu

Nuo 1991 m., žlugus Sovietų Sąjungai, tarpusavio ryšiai tarp Europos Sąjungos ir Rusijos visą laiką stiprėjo, tačiau šių valstybių santykiai buvo dažnai lydimi tarpusavio nepasitikėjimo ir dvilypumo⁴⁴. Nepaisant to, ES ir Rusijos santykiai išlieka labai svarbūs⁴⁵, ir jiems didelę įtaką turi skirtingos ES valstybių narių politinės preferencijos šios valstybės atžvilgiu. Būtent tai lemia ES negebėjimą vienbalsiai

⁴¹ Skusevičienė; Hix, *Europos Sąjungos politinė sistema*; Hix, „Parliamentary Behavior with Two Principals“.

⁴² Copsey, Haughton.

⁴³ Barbé Esther et al., „The Role of Parliaments in European Foreign Policy“, 2005, <<http://ddd.uab.cat/record/102092>>, 2016 01 16.

⁴⁴ *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe's Role in the World*, Bindi Federiga (ed.) (Brookings Institution Press, 2010), <<http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt6wpgwz>>, 2016 05 11.

⁴⁵ Carta, Braghiroli.

priimti sprendimus su Rusija susijusiais klausimais. Pastebėta, kad, svarstant nacionalinės svarbos klausimus, EP nariai iš tos pačios valstybės yra linkę „maištauti“ balsuodami prieš bendrą frakcijos poziciją, tačiau taip išlikdami lojalūs nacionalinei partijai⁴⁶. Galima išskirti ir kitokią EP narių balsavimo elgseną, kuri priklauso nuo skirtingų nagrinėjamų klausimų, susijusių su Rusija. Pavyzdžiui, tas pats europarlamentaras, vertinant žmogaus teises Rusijos atžvilgiu, išreiškia kritišką poziciją, ir priešingai – vertinant ekonominę bendradarbiavimą, išreiškia palankumą Rusijai. Taigi, vienais balsavimo klausimais tie patys EP nariai gali išreikšti nepalankumą, o kitais – palankumą ir pritarimą⁴⁷.

Vertinant skirtingų ES valstybių narių pozicijas Rusijos atžvilgiu, matyti takoskyra tarp Vakarų ir Rytų Europos valstybių. Atkreiptinas dėmesys, kad politiniu lygmeniu didesnė ES pozicijų įvairovė, vertinant ES ir Rusijos santykių klausimus, atsirado po didžiosios plėtros 2004–2007 m.⁴⁸ S. Braghioli ir C. Carta įvertino atskirų valstybių narių pozicijas pagal „draugiškumo Rusijai indeksą“. Šis indeksas sudarytas iš įvairių indikatorių, įskaitant saugumą, energetinę ir ekonominę nepriklausomybę, teritorinį integralumą bei kultūrinę ir religinę įvairovę. Remiantis šiuo indeksu, valstybės narės sugrupuotos į kontinuumą pradedant „nepalankiosiomis“ (angl. „*normative adamant*“) ir baigiant „paklusniosiomis“ (angl. „*normative docile*“)⁴⁹. Rusijai „nedraugiškiausių“ valstybių grupei priskiriamos visos posocialistinės šalys: Lenkija, Slovakija, Čekija ir trys Baltijos šalys. Minėtų šalių „nedraugiškumą“ galima paaiškinti jų istorine patirtimi ir dabartiniu Rusijos nepalankumu šių šalių provakarietiškai politikai. Kitai valstybių grupei, pasižyminčiai didesniu „draugiškumu“ Rusijai nei prieš tai minėtos šalys, priskiriamos Vakarų ir Pietų Europos valstybės. Draugiškiausia šalimi įvardyta Graikija, kuri

⁴⁶ Braghioli, Faas, „To Defect or Not to Defect?“

⁴⁷ Braghioli.

⁴⁸ Bindi

⁴⁹ Carta, Braghioli.

laikoma viena iš aktyviausių Rusijos rėmėjų Europoje dėl istoriškai susiklosčiusių draugiškų Rusijos ir Graikijos politinių santykių, kuriuose svarbiausią vaidmenį atliko kultūriniai šių šalių panašumai (stačiatikybė) ir bendra kova prieš Osmanų imperiją.

Šiame straipsnyje siekiama nustatyti, ar vis dar galioja Rytų ir Vakarų skirtis vertinant valstybių narių santykius su Rusija. Pasikeitusi geopolitinė situacija Europoje po 2014 m. Rusijos įvykdyto Ukrainos teritorinio vientisumo pažeidimo neigiamai paveikė ES ir Rusijos santykius – įvestos sankcijos Rusijai, sustabdytos derybos dėl bevizio režimo, finansinės paramos bei ES ir Rusijos tarpusavio santykių gerinimo⁵⁰. Taigi, agresyvesnė Rusijos pozicija trečiųjų valstybių atžvilgiu daro įtaką ES narių pozicijoms, kurios struktūriškai turėtų atsispindėti vertinant Europos Parlamento poziciją Rusijos atžvilgiu.

Šiame straipsnyje siekiama patikrinti šias hipotezes:

EP narių balsavimui būdingos dvi viena kitą papildančios tendencijos:

- 1) Balsavimas pagal EP frakcijos poziciją dažniau būdingas EP nariams iš tų šalių, kurių pozicija Rusijos atžvilgiu nėra aiškiai išreikšta.
- 2) Balsavimas laikantis nacionalinės pozicijos dažniau būdingas EP nariams iš tų šalių, kurių pozicija Rusijos atžvilgiu yra aiškiai išreikšta (santykinai palanki / kritiška).

3. Tyrimo metodika

3.1. Darbo rengimo metodika

Šio straipsnio objektu pasirinktas ES parlamentarų (geo)politinis susiskaidymas vykdant ES ir Ukrainos bei ES ir Rusijos partnerystės politiką. Siekiant tinkamai nustatyti EP parlamentarų (geo)politinių

⁵⁰ „European Union – EEAS (European External Action Service) | EU Relations with Russia“, <http://eeas.europa.eu/russia/about/index_en.htm>, 2016 05 11.

susiskaldymą, tyrimas apribotas chronologiniu aspektu analizuojant tik 2014–2015 m. balsavimus Europos Parlamente, susijusius su pasikeitusia geopolitine aplinka Europoje 2014 m. Rusijai įvykdžius agresyvius veiksmus Ukrainos teritorijoje. Visi šiame tyrime naudojami EP narių balsavimo duomenys atrinkti iš tyrinėtojų S. Hagemann, S. Hixó ir A. G. Noury bendrai sukurtos nepriklausomos interneto svetainės www.votewatch.eu⁵¹. Šiuo metu tai kompetentingiausias EP balsavimo duomenų šaltinis, kuriame balsavimo rezultatai pateikiami įvairiais pjūviais. Europos Sąjungos valstybių narių pozicijos Rusijos atžvilgiu sistemiškai sugrupuotos remiantis S. Braghiroli ir C. Cartos pasiūlytu „draugiškumo“ Rusijai indeksu, kuris sudarytas iš kelių, skirtingų šalių santykius su Rusija apibūdinančių, indikatorių⁵² (žr. 2.2 sk.). Šiame straipsnyje naudojamas atnaujintas indeksas, kuris sudarytas remiantis oficialiu ES valstybių narių ir Rusijos santykių vertinimu (žr. 3.3 sk.). Remiantis šiame šaltinyje pateikiamu indeksu, išvedamas atskiras ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu indeksas, kuriame valstybės narės suskirstomos į tris grupes: 1) santykinai palankios Rusijai šalys; 2) prieštaringai vertinančios Rusijos vykdomą politiką ir jos atžvilgiu gana nuosaikios šalys; 3) griežtos Rusijos vykdomos politikos kritikės. Taigi, šis indeksas pasižymi naujausia informacija vertinant ES valstybių santykius su Rusija bei ilgalaikę įvykių vertinimo perspektyvą. Vėliau skirtingi valstybių narių požiūriai į Rusiją yra lyginami su EP narių balsavimo rezultatais 2014–2015 m., besireiškiančiais lojalumu nacionalinei partijai (žr. 3.2 sk.) arba EP frakcijai dėl ES ir Ukrainos bei ES ir Rusijos partnerystės politikos.

Tyrimui pasirinkti vardiniai EP narių balsavimo (angl. *roll call votes*) rezultatai septyniais užsienio politikos klausimais, svarstytais 2014–2015 m. Nors vardiniai balsavimai dažnai gali neatspindėti

⁵¹ „VoteWatch Europe: European Parliament, Council of the EU“, <<http://www.votewatch.eu/>>, 2016 04 22; Skusevičienė.

⁵² Carta, Braghiroli.

tikrovės⁵³, priimant svarbius sprendimus jie tampa svarbia vieša informacija vertinant EP narių balsavimo elgseną⁵⁴. Nepaisant įvardytų šių balsavimų trūkumų, tokie balsavimai pasirinkti remiantis anksčiau pristatytų mokslinių darbų metodika (žr. 1 sk.) dėl duomenų prieinamumo, siekiant praplėsti EP narių elgsenos tyrimų sritį.

Norint detaliau išsiaiškinti EP narių balsavimo motyvus, klausimai pagal tematiką suskirstyti į dvi grupes: 1) situacijos Ukrainoje vertinimo⁵⁵; 2) ES ir Rusijos partnerystės vertinimo⁵⁶, jų duomenys susisteminti ir pateikti kartoschemose. Minėtais klausimais pastebimas didžiausias vieningo balsavimo trūkumas dėl skirtingų nacionalinių valstybių narių interesų vertinant partnerystę su Rusija. Svarbu

⁵³ Carrubba Clifford, Gabel Matthew, „Roll-Call Votes and Party Discipline in the European Parliament: Reconsidering MEP Voting Behavior“ (presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, Atlanta, Georgia), <<http://www.lse.ac.uk/government/research/resgroups/EPRG/pdf/workingPaper2.pdf>>, 2016 05 10; Thiem Janina, „Explaining Roll Call Vote Request in the European Parliament“, <http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2014/5183/pdf/wp_90.pdf>, 2016 05 10.

⁵⁴ Judge David, Earnshaw David, *The European Parliament*, Second Edition, Palgrave Macmillan, 2008.

⁵⁵ „Bendras pasiūlymas dėl rezoliucijos dėl Ukrainos – RC-B8-0025/2014“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P8-RC-2014-0025+0+DOC+XML+V0//LT>>, 2016 04 18; „Joint Motion for a Resolution on the Situation in Ukraine and the State of Play of EU–Russia Relations – RC-B8-0118/2014/rev. 1“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2014-0118&language=EN>>, 2016 04 18; „Joint Motion for a Resolution on the Situation in Ukraine – RC-B8-0008/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0008&language=EN>>, 2016 04 18; „REPORT on the Strategic Military Situation in the Black Sea Basin Following the Illegal Annexation of Crimea by Russia – A8-0171/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2015-0171&language=EN>>, 2016 04 18.

⁵⁶ „Joint Motion for a Resolution on the Murder of the Russian Opposition Leader Boris Nemtsov and the State of Democracy in Russia – RC-B8-0239/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0239&language=EN>>, 2016 04 18; „REPORT on the State of EU–Russia Relations – A8-0162/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2015-0162&language=EN>>, 2016 04 18; „Joint Motion for a Resolution on Russia, in Particular the Case of Eston Kohver, Oleg Sentsov and Olexandr Kolchenko – RC-B8-0845/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0845&language=EN>>, 2016 04 18.

atkreipti dėmesį, kad minėtų klausimų priėmimui jaučiama išorės veikėjų įtaka. Taigi, šių klausimų detalesnė analizė leis tinkamai identifikuoti EP narių balsavimo motyvus.

3.2. Lojalumo nacionalinei partijai / atstovavimo nacionaliniams interesams samprata

Šiame straipsnyje lojalumas nacionalinėms valstybėms vertinamas remiantis „VoteWatch“ taikoma metodologija⁵⁷. Taikant „VoteWatch“ metodiką, nacionalinė linija nustatoma remiantis EP narių balsavimais savo frakcijos viduje: tikrinami EP frakcijos narių, priklausančių skirtingoms nacionalinėms partijoms, balsavimo rezultatai, vėliau jie yra lyginami tarpusavyje. Nacionalinė pozicija aiškiausiai išreiškiama tada, kai tos pačios šalies atstovai EP frakcijoje balsuoja vieningai, tačiau jų pozicija nesutampa su daugumos EP frakcijos narių pozicija, t. y. jie tampa „maištininkais“ savose frakcijose. Taigi, EP narių lojalumas nacionalinėms valstybėms suprantamas kaip konkrečios valstybės atstovų gebėjimas vieningai balsuoti tada, kai jų pozicija skiriasi nuo EP frakcijų pozicijos⁵⁸. Šiuo atveju „patikėtojomis“ pirmiausia laikomos valstybės interesams atstovaujančios nacionalinės partijos.

Atkreiptinas dėmesys, kad minėtas lojalumo šaliai narei apskaičiavimo metodas nėra laikomas visiškai objektyviu. Kaip teigia D. Skusevičienė⁵⁹, daugelis mokslininkų pripažįsta, kad šiuo metu vartojama lojalumo nacionalinėms valstybėms sąvoka neleidžia iki galo objektyviai analizuoti jos įtakos EP veiklai, tačiau yra pakankamai pagrįsta, siekiant pažinti bendras tendencijas. Vertinant nacionalinę poziciją, kartais susiduriama su jos nustatymo problema. Pavyzdžiui, jei 40 EP frakcijos narių balsavo „už“, o 41 – „prieš“,

⁵⁷ „Methodology“, *VoteWatch*, <<http://www.votewatch.eu/blog/guide-to-votewatcheu/>>, 2016 04 22.

⁵⁸ „Methodology“.

⁵⁹ Skusevičienė.

tada kyla klausimas, kaip tokiu atveju teisingai įvertinti šalies nacionalinę poziciją? Be to, jei nacionalinė pozicija matuojama kiekybiniais rodikliais – jai atstovauja balsavusių vienu ar kitu klausimu EP narių iš konkrečios šalies dauguma. Tačiau nacionalinė pozicija ne visuomet atstovauja konkrečioms šalyje vyraujančioms politinėms nuostatoms. Pavyzdžiui, jau buvo minėta, kad dažnai EP nariais tampa atstovai tų nacionalinių partijų, kurios nacionaliniuose parlamentuose yra opozicijoje.

Siekiant padidinti statistinį patikimumą, šiame straipsnyje EP narių lojalumas nacionalinėms valstybėms yra nustatomas remiantis balsavimo rezultatais, t. y. kokia balsavime dalyvavusios delegacijos EP narių dalis balsavo „už“. Pagal tai skiriami EP narių iš konkrečios šalies politinių preferencijų lygmenys balsavimui pateikto klausimo atžvilgiu: 1) < 40 proc. – aiškiai išreikšta EP narių pozicija „prieš“; 2) 40–60 – aiškos politinės linijos nėra; 3) > 60 proc. – aiškiai išreikšta EP narių pozicija „už“. Siekiant detalumo, straipsnyje valstybių narių pozicijų grupės apibrėžiamos santykiu tarp pozicijos „už“ išreikštumo (aiškiai išreikšta ar menkai išreikšta) ir jos turinio (palanki, kritiška, neaiški (žr. 3.1)). Tačiau valstybės narės, pasižyminčios prieštaringu Rusijos vykdomos politikos vertinimu, šiame straipsnyje nėra *per se* siejamos su menkai išreikšta pozicija. Atlikus tyrimą pastebėta, kad EP nariai iš šiai grupei priskirtų šalių gali pasižymėti tiek menkai, tiek aiškiai išreikšta pozicija.

Tokia metodika, įvertinant EP narių iš skirtingų Europos Sąjungos valstybių poziciją „už“, kai palaikymas siekia daugiau nei 60 proc., pasirinkta siekiant adekvačiai įvertinti valstybių narių nacionalines pozicijas. Ši riba pasirinkta dėl aiškesnio matematinio apibrėžtumo, kad, esant bent 10 proc. didesniai nei 50 proc. palaikymui / nepalaikymui, galima teigti, jog didžioji dalis balsavusiųjų vienu ar kitu klausimu užtikrintai išreiškia bendrą poziciją. Šiame straipsnyje daugiausia dėmesio skiriama tiems EP narių balsavimams (nustatant valstybę, kurioje EP narys išrinktas, ir EP frakciją), kurie nesutampa

su EP frakcijos pozicija. Taip balsuojantys EP nariai laikomi „maištininkais“ (angl. *rebels*).

Kitas svarbus europarlamentarų politines nuostatas atspindintis veiksnys – susilaikymas (angl. *abstentions*) nuo balsavimo. Nuo balsavimo dažniausiai susilaikoma tada, kai nesutampa nacionalinės partijos ir EP frakcijos pozicijos. Pavyzdžiui, vieno interviu su EP nariais metu danų atstovai Parlamente pabrėžė, kad jie balsuodami susilaiko, kai neapsisprendžia, kokią pusę (europinę ar nacionalinę) reikėtų palaikyti. Danų atveju tokia pozicija būdinga balsuojant dėl aplinkosaugos klausimų. Pavyzdžiui, europarlamentarai iš Danijos, kaip ir daugelis EP narių iš kitų Skandinavijos valstybių, pasisako už griežtesnius aplinkosauginius standartus nei kiti tų pačių frakcijų EP nariai (ypač delegacijos iš Pietų ir Vidurio Europos valstybių). Taigi, „maištininkų“ balsavimas tikėtinas tada, kai balsavimo metu išsiskiria europinės frakcijos ir nacionalinės valstybės interesai⁶⁰. Šiame straipsnyje susilaikymas nuo balsavimo yra traktuojamas kaip santykinai nuosaikus nepritarimas bendrai EP frakcijos pozicijai. Tai „švelnesnė“ (nei balsavimas „prieš“ EP frakcijos poziciją) nepritarimo frakcijos pozicijai forma. Šio straipsnio tyrime yra vertinamos tik balsavusių „už“ EP narių pozicijos, todėl į žemėlapius susilaikymai nuo bendros pozicijos nėra įtraukiami ir / ar vertinami atskirai.

3.3. ES valstybių narių pozicijos Rusijos atžvilgiu indekso sudarymas

Šiame straipsnyje, remiantis S. Braghiroli ir C. Cartos tyrimais, siūlomas atnaujintas ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu vertinimo indeksas. Indeksas sudaromas remiantis oficialiu ES tinklalapiu „*European Council on foreign relations*“ (www.ecfr.eu), kuriame nuo 2010 m. pateikiamas kasmetinis ES valstybių narių ir ES užsie-

⁶⁰ Gregersen.

nio politikos veiklos vertinimas. Sudarant indeksą, buvo pasirinktas 2015 m. santykių su Rusija vertinimas, kuris apima pirmuosius EP narių 2014–2019 m. kadencijos Europos Parlamente metus. Svarbu ir tai, kad vertinimas atliktas praėjus šiek tiek laiko po Krymo aneksijos, o antroji vertinamų metų pusė atspindi laikotarpį, kurio metu jaučiama sumažėjusi ekonominė Rusijos galia ir vieningesnė ES narių pozicija Rusijai taikomų sankcijų klausimu⁶¹. Kitas svarbus dalykas – šis indeksas atspindi naujausius duomenis ir pateikia informaciją apie visas ES valstybes nares, kitaip nei S. Braghiroli ir C. Cartos pasiūlytas indeksas, kuris dėl duomenų stokos nepateikia informacijos apie tris valstybes nares – Maltą, Kiprą ir Kroatiją.

ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu indeksas šiame straipsnyje sudaromas remiantis keturių sričių vertinimu: sankcijų taikymas Rusijai, prekybos susitarimų ir laisvos žiniasklaidos rėmimas Rusijoje, dujų tiekimo grandžių priklausomybės nuo Rusijos diversifikavimas. Kiekviena šalis šiose srityse yra vertinama pagal tai, ar ji išreiškė lyderiavimą, palaikymą ar vengimą priimant sprendimus⁶². Taigi, siekiant sudaryti indeksą, kiekvienos valstybės pozicija konkrečioje srityje buvo konvertuojama į balus, o vėliau išvedamas vidurkis. Šalių pozicijos kiekvienoje srityje buvo koduojamos taip: lyderiavimas – 1, palaikymas – 0,5, sprendimų vengimas – 0. Toliau indeksas apskaičiuojamas nustatant gautų balų vidurkį. Pavyzdžiui, valstybė narė trijose srityse išreiškė palaikymą, o ketvirtoje – vengimą priimti sprendimą. Jos galutinis indeksas atrodo taip: $(0,5 + 0,5 + 0,5 + 0)/4 = 0,38$. Kuo indeksas yra arčiau 0, tuo valstybės pozicija yra laikoma santykinai palankesne Rusijai. Ir priešingai, kuo indeksas yra arčiau 1, tuo valstybė išreiškia griežtesnę kritiką Rusijos atžvilgiu.

Lyginant apskaičiuoto indekso reikšmes, išryškėjo trys valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu grupės: santykinai palankių

⁶¹ „European Foreign Policy Scorecard 2015“, <<http://www.ecfr.eu/scorecard/2015>>, 2016 04 18.

⁶² „European Foreign Policy Scorecard 2015“.

(0,31–0,5), gana nuosaikių (0,51–0,7) ir griežtų kritikių (0,71–0,9) (žr. 1 priedą). Pirmajai, Rusijai santykinai palankių šalių, grupei priskiriamos Austrija ir Vengrija, kurių indeksas yra mažiausias ir sudaro 0,38 balo. Šią grupę taip pat papildė Pietų Europos (Kipras, Kroatija, Graikija, Italija, Malta, Portugalija, Slovėnija bei Ispanija) šalys, kai kurios Šiaurės Europos (Danija, Suomija) šalys ir Airija bei Liuksemburgas. Daugiausia tai atitinka S. Braghioli ir C. Cartos nustatyto indekso vertes. Įdomu, kad šių autorių pateikiamame indekse palankiausia Rusijai šalimi laikoma Graikija, o šiame indekse tokiomis laikomos Austrija ir Vengrija. Tai galima paaiškinti tuo, kad šios šalys straipsnyje analizuotoje ataskaitoje pasisakė „prieš“ energetikos diversifikavimą nuo vieno tiekėjo, šiuo atveju – Rusijos. Slovėnija ir Portugalija S. Braghioli ir C. Cartos pasiūlytame indekse priskiriamos mažiau palankią poziciją Rusijos atžvilgiu išreiškusių šalių grupei, o šiame darbe jos pateko į Rusijai santykinai palankių šalių grupę. Labiausiai visų valstybių kontekste išsiskiria Suomija⁶³, pasižyminti santykinai palankia pozicija Rusijos atžvilgiu, nepaisant jos santykių su Rusija istorinės praeities. Dažnai tai aiškinama pasitelkiant finliandizacijos fenomeną, kai valstybės politinio savarakiškumo statusas užsienio ir valstybės saugumo politikoje yra ribotas dėl gretimos galingesnės valstybės geopolitinių interesų⁶⁴.

Kita svarbi šalių grupė – gana nuosaikiai ir prieštarinčiai Rusijos vykdomą politiką vertinančios šalys. Šiai grupei priskiriamos Vakarų Europos (Belgija, Prancūzija, Vokietija, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė), kai kurios Vidurio Europos (Čekija, Rumunija, Bulgarija) šalys ir Šiaurės šalių atstovė – Švedija. Šių šalių vertinimas nedaug skiriasi nuo minėtų mokslininkų pateikto įvertinimo, priskiriant vals-

⁶³ „How Finland Became Europe’s Bear Whisperer“, *Foreign Policy*, <<https://foreignpolicy.com/2016/03/07/how-finland-became-europes-bear-whisperer-russia-putin/>>, 2016 05 11.

⁶⁴ *Politikos mokslų enciklopedinis žodynas*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.

tybes prie „nesutaikomų“ (angl. *normative intransigents*) ir „lanksčių“ (angl. *normative malleable*) grupės.

Paskutinę – griežtų Rusijos vykdomos politikos kritikų – grupę sudaro posocialistinės šalys Lenkija, Slovakija ir visos Baltijos šalys – Lietuva, Latvija ir Estija. Būtina paminėti, kad šių šalių vertinimas šiame straipsnyje iš esmės atitinka šalių grupavimą pagal S. Braghioli ir C. Cartos metodiką. Remiantis šiame straipsnyje naudojamu indeksu, „griežčiausių kritikų“ pozicijai priskiriamos Lietuva ir Lenkija. Pagal S. Braghioli ir C. Cartos indeksą tokioms šalims priskirtos dvi Baltijos šalys – Estija ir Lietuva.

Apibendrinant tikslinga pabrėžti, kad atnaujintas indeksas atspindi dabartinę situaciją vertinant ES valstybių narių santykius su Rusija. S. Braghioli ir C. Cartos indeksas buvo pasiūlytas prieš daugiau nei penkerius metus, be to, neįvertinus visų ES valstybių narių pozicijos. Todėl atnaujintas indeksas, parengtas naudojant naujausius EP narių balsavimo duomenis, leis tinkamai įvertinti dabartinę ES ir Rusijos tarptautinių santykių būklę.

4. Tyrimo rezultatai

4.1. ES ir Ukrainos santykius atspindinčių balsavimo rezultatų analizė

Analizuojamu 2014–2015 m. laikotarpiu vyko keturi su ES politika Ukrainos atžvilgiu susiję balsavimai (žr. 3.1 sk.).

Apibendrinus balsavimo dėl pirmojo klausimo rezultatus⁶⁵ (žr. 2 priedą), matyti ryški regioninė takoskyra tarp EP narių iš Vidurio ir Vakarų Europos. Rytinėje ir Šiaurinėje ES dalyse, kuriose dominuoja EP nariai iš posocialistinių ir Skandinavijos valstybių, palaikymas yra didesnis nei 90 proc. ir sutampa su nacionalinėmis valstybių bei EP frakcijų pozicijomis. Šiame kontekste išsiskiria Baltijos šalių

⁶⁵ „Bendras pasiūlymas dėl rezoliucijos dėl Ukrainos – RC-B8-0025/2014“.

(Lietuvos, Latvijos, Estijos) ir kaimynės Suomijos rinkėjų deleguoti europarlamentarai, tarp kurių įsitvirtino 10–30 proc. siekianti „maištautojų“ dalis. Didžiausia „maištautojų“ dalis nuo nacionalinės delegacijos yra tarp EP narių iš Lietuvos ir Latvijos. Minėtų šalių EP nariai priklauso euroskeptiškai EFD frakcijai, kurios bendra pozicija aptariamam klausimui buvo „prieš“. Minėtų EP narių balsavimas labiau grįstas parama nacionaliniams valstybių interesams. Remiantis valstybių narių poziciją Rusijos atžvilgiu vertinančiu indeksu, jos priskiriamos prie „griežčiausiai kritikuojančių“ Rusiją valstybių. Kartu jos išreiškia didžiausią nacionalinį solidarumą su Ukrainos valstybe ir ją palaiko po neteisėtai įvykdyto teritorinio šios šalies pažeidimo. Šių valstybių atveju matyti, kad pagrindinė „patikėtoja“ yra nacionalinė partija.

Kiek kitokia situacija susiklostė tarp EP narių iš daugumos Vakarų ir Pietų Europos valstybių. Bendrame kontekste išsiskiria EP nariai iš Prancūzijos, kurių palaikymas siekė 55 proc., nesudarydamas bendros nacionalinės pozicijos. Tokia pati situacija matoma ir tarp EP narių iš Graikijos. Pastarasis atvejis gali būti paaiškinamas santykinai aktyvesniu Rusijai palankios politikos vykdymu. EP narių iš Ispanijos ir Airijos palaikymas yra didesnis nei 70 proc., tačiau tarp jų išryškėja „maištautojų“ dalis, balsuojanti prieš EP frakcijos poziciją. Kaip minėta anksčiau, santykinai daugiau „maištautojų“ yra euroskeptiškoje EUL/NGL frakcijoje. Įdomus EP narių iš Ispanijos atvejis – beveik visi Ispanijos delegacijos EP nariai išreiškė maištaviimą prieš G/EFA frakcijos bendrą poziciją „už“. Šis atvejis reikalauja detalesnės šios valstybės narės EP narių balsavimo elgsenos analizės. Priešingai yra su EP nariais iš Kipro – jie nepalaikė balsavimo. Šios šalies delegacijoje frakcijų „maištininkai“ sudaro apie 10 proc., santykinai daugiau jų yra didžiausioje EPP frakcijoje, kurios bendra pozicija buvo „už“ balsuojamą klausimą ir nesutapo su bendra EP narių iš Kipro nacionaline pozicija. Taigi, matyti, kad didžioji dalis „maištininkų“ iš Pietų Europos valstybių ir nepritarančių bendrai

frakcijos pozicijai priklauso didžiausioms, sisteminių partijų kategorijai priskirtinoms EP frakcijoms. Priešingai, „maištininkų“ dalis iš Vidurio Europos ir Baltijos valstybių priklauso mažiau įtakingoms ir euroskeptiškesnės pozicijas išreiškiančioms, dažniausiai nesisteminių partijų kategorijai priskirtinoms EP frakcijoms.

Antrojo balsavimo klausimo rezultatai pasiskirsto šiek tiek kitaip. Didžiausias analizuojamo klausimo palaikymas, daugiau kaip 80 proc., buvo EP narių iš Vakarų (Prancūzijos, Belgijos, Austrijos), Vidurio (Slovakijos, Vengrijos, Rumunijos, Bulgarijos) ir Pietų (Slovėnijos, Kroatijos, Italijos) Europos valstybių. Galima manyti, jog EP nariai iš šių šalių išreiškė tvirtą palaikymą klausimui dėl neteisėtų Rusijos veiksmų Ukrainoje ir patirtų ekonominių nuostolių nacionalinėse valstybėse, kuriuos sukėlė Rusijos taikomas kai kurių prekių importo iš ES ir kai kurių kitų Vakarų šalių draudimas. Balsavime numatytas tam tikrų priemonių taikymas, skirtas apsaugoti ES rinką nuo Rusijos prekybos apribojimų sukeltų padarinių. Taip pat palankiai sutinkamas Prancūzijos sprendimas stabdyti „Mistral“ laivo pardavimo Rusijai sandorį⁶⁶. Panašus ir europarlamentarų iš Baltijos šalių (Estijos ir Latvijos) palaikymas bei „maištavimas“ EP frakcijoje. Nariams iš minėtų valstybių nacionalinį interesą atspindintis balsavimas buvo aktualus dėl Rusijos vykdomų oro erdvės pažeidimų ir Estijos valstybės pareigūno pagrobimo. Neturinčių aiškos politinės linijos europarlamentarų kategorijai priskirti EP nariai iš Pietų Europos valstybių Graikijos ir Kipro. Šių šalių frakcijų „maištautojai“ dažniau priklauso EUL/NGL, ECR frakcijoms, pateikto balsavimo metu susilaikiusioms. Taip pat neišryškėja vieninga EP narių iš Jungtinės Karalystės, Nyderlandų, Danijos ir Lietuvos politinė linija. Pastarųjų EP narių pozicija verta išskirtinio dėmesio visame kontekste, nes nacionaliniu lygmeniu ir tarp EP narių iš Lietuvos dažniausiai deklaruojama parama Ukrainai bei saugumo didinimui regione. Kaip

⁶⁶ „Joint Motion for a Resolution on the Situation in Ukraine and the State of Play of EU–Russia Relations – RC-B8-0118/2014/rev. 1“.

tik šiame balsavime pabrėžti klausimai buvo susiję su minėtomis sritimis. Iš balsavimo rezultatų matyti, kad nemaža EP narių dalis iš Lietuvos balsavime nedalyvavo, o likę EP nariai, priklausantys nepagrindinėms frakcijoms – ECR, EFD, G/EFA, – palaikė šių frakcijų „susilaikymo“ politinę poziciją. Išskirtinai šiame balsavime matyti, kad EP nario iš Lietuvos pagrindine „patikėtoja“ tampa EP frakcija, kuriai jis atstovauja.

Trečiojo balsavimo rezultatai išsiskiria visame analizuotų klausimų kontekste todėl, kad šis balsavimas buvo atmestas EP plenarinio posėdžio metu: 9 proc. – „už“, 80 proc. – „prieš“ ir 11 proc. – „susilaikė“. Šiame straipsnyje minimas balsavimas buvo skirtas priimtam pagrindiniam dokumentui dėl Ukrainos papildyti. Didžiąją dalį papildymų pateikė EUL/NGL frakcija⁶⁷. Šių papildymų turinys susijęs su sankcijų taikymo panaikinimu ir ES politikos Rusijos atžvilgiu švelninimu. Pagrindiniame tekste buvo svarstomi sankcijų Rusijai pratęsimo bei diplomatinių ryšių su šia šalimi palaikymo klausimai, siekiant kuo skubiau rasti diplomatinius konflikto sprendimo būdus. Taip pat pabrėžtas pritarimas papildomai finansinei pagalbai Ukrainai, ją grindžiant principu „parama pagal pažangą“. Pateikiamame tekste minimas Ukrainos apsisprendimas panaikinti draudimą jungtis prie karinių blokų (įskaitant NATO). Taip pat akcentuojama būtinybė pajavairinti energijos tiekimo į ES būdus⁶⁸. Krinta į akis visų EP narių iš skirtingų valstybių ypač maža – iki 20 proc. siekianti, parama

⁶⁷ „Amendment 2 Helmut Scholz, Miloslav Ransdorf, Barbara Spinelli, Patrick Le Hyaric on Behalf of the GUE/NGL Group“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+P8-RC-2015-0008+002-002+DOC+PDF+V0//EN>>, 2016-05-03; „Amendment 3 Helmut Scholz, Miloslav Ransdorf, Barbara Spinelli, Patrick Le Hyaric, Marie Christine Vergiat on Behalf of the GUE/NGL Group“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+P8-RC-2015-0008+002-012+DOC+PDF+V0//EN>>, 2016 05 03; „Amendment 13 Helmut Scholz, Miloslav Ransdorf, Barbara Spinelli, Patrick Le Hyaric on Behalf of the GUE/NGL Group“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+P8-RC-2015-0008+013-013+DOC+PDF+V0//EN>>, 2016 05 03.

⁶⁸ „Joint Motion for a Resolution on the Situation in Ukraine – RC-B8-0008/2015“.

šiems klausimams. Tačiau tarp mažą palaikymą deklaravusių EP narių iš Portugalijos, Graikijos, Airijos, Nyderlandų, Maltos, Latvijos ir Lietuvos išryškėja nemaža „maištautojų“ dalis. Tokia „maištautojų“ dalis rodo, jog EP nariai linkę pritarti bendrai nacionalinei pozicijai, kuri sutampa su pagrindinių (sisteminių) EP frakcijų (EPP, ALDE, S&D) pozicijomis. Didžiausią dalį EP frakcijų „maištininkų“ sudarė mažesnių euroskeptiškų frakcijų (EFD, EUL/NGL), kurios šiuo klausimu išreiškė „susilaikymo“ poziciją, nariai. Įdomu, kad EP narys iš Latvijos tapo G/EFA frakcijos „maištininku“, nors bendra frakcijos pozicija sutapo su nacionaline pozicija. „Maištininkai“ iš Pietų Europos valstybių (Portugalijos, Maltos, Graikijos) priklauso pagrindinėms EP frakcijoms (S&D, ALDE, ECR). Minėtos frakcijos nepalaikė pateikto teksto papildymo. Visame kontekste išsiskiria EP narių delegacijos iš Ispanijos, Prancūzijos ir Kipro, kurios šiame balsavime išreiškė didžiausią palaikymą. Prancūzijos atveju didelį palaikymą išreiškė nepriklausomi EP nariai, savo šalyje atstovaujantys Nacionaliniam frontui.

Analizuojamas šeštas klausimas labiau skirtas saugumo pasikeitimams bei užsienio ir saugumo politikos pertvarkymui, kuriems įtaką daro neteisėti Rusijos veiksmai regione⁶⁹. Vertinant šešto balsavimo rezultatus galima išskirti tris regionus, reprezentuojančius skirtingas EP narių pozicijas. Pirmasis – Vidurio Europos regionas, kuriame išreiškiamas didžiausias palaikymas, sutampantis su nacionaline valstybių pozicija. Antrasis regionas apima EP narius iš Vakarų ir Pietų Europos (Vokietijos, Italijos, Graikijos ir Kipro), išreiškiančius mažiausią palaikymą ir nepritarimą pateiktam balsavimui. Paskutinį regioną sudaro EP nariai iš kai kurių Vakarų ir Šiaurės Europos valstybių, kurių balsavimo aiški politinė linija neišryškėjo. Vertinant šį klausimą, pastebimas didžiausias teritorinę išraišką turintis „maištautojų“ skaičius. Didžiausia maištautojų dalimi (daugiau kaip

⁶⁹ „REPORT on the Strategic Military Situation in the Black Sea Basin Following the Illegal Annexation of Crimea by Russia – A8-0171/2015“.

50 proc.) išsiskyrė Italijos bei Kipro delegacijos. Didelė „maištautojų“ dalis buvo ir tarp Graikijos, Vokietijos delegatų. O mažiausia – tarp Lenkijos, Vengrijos, Ispanijos, Nyderlandų, Airijos, Jungtinės Karalystės europarlamentarų. Santykinai didžiausiu „maištininkų“ skaičiumi išsiskiriančių šalių (Italijos, Kipro, Graikijos, Vokietijos) „maištininkai“ dažniausiai priklauso pagrindinėms EP frakcijoms – EPP, S&D, ECR. Taigi, net ir priklausydami „sisteminėms“ EP frakcijoms, minėtų šalių „maištininkai“ dažniau rėmė nacionalinę poziciją. Šių valstybių „patikėtoja“ minėtu balsavimo klausimu tapo nacionalinė partija ar valstybė, kurios interesams parlamentariai ir atstovavo.

4.2. ES ir Rusijos partnerystę atspindinčių balsavimo rezultatų analizė

ES ir Rusijos partnerystės klausimams vertinti pasirinkti trys tyrimui aktualūs balsavimo klausimai, dėl kurių balsuota analizuojamu laikotarpiu (žr. 3 priedą).

Ketvirtas balsavimo klausimas Europos Parlamentui buvo pateiktas po Rusijos opozicijos lyderio Boriso Nemcovo nužudymo. Pateikiamoje ataskaitoje išreiškiama kritika Rusijos atžvilgiu ir pasmerkimas dėl jau minėto opozicijos lyderio ir kitų neištirtų politinių žmogžudysčių. Taip pat atkreipiamas dėmesys į žmogaus teisių pažeidimus, besitęsiantį Ukrainos konfliktą ir Nadijos Savčenko įkalinimą Rusijoje. Dėl tarptautinių įsipareigojimų nevykdymo siūloma ir toliau Rusijai taikyti apribojimus (riboti bendrų vizų išdavimą Rusijos pareigūnams). Ataskaitoje išreiškiamas raginimas Rusijos valdžios institucijoms grąžinti Lenkijos vyriausybei 2010 m. prie Rusijos Smolensko miesto katastrofą patyrusio Lenkijos vyriausybės lėktuvo nuolaužas ir juodąsias dėžes⁷⁰.

⁷⁰ „Joint Motion for a Resolution on the Murder of the Russian Opposition Leader Boris Nemtsov and the State of Democracy in Russia – RC-B8-0239/2015“.

Balsavimas šiuo klausimu išsiskyrė ypač dideliu, per 90 proc., palaikymu. Tokį palaikymą išreiškė EP nariai iš Vakarų Europos (Airijos, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Belgijos), Vidurio Europos (Rumunijos, Bulgarijos), Pietų Europos (Italijos, Kroatijos) bei Šiaurės ir Baltijos šalių. Remiantis ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu vertinimo indeksu, EP nariai iš minėtų valstybių – Baltijos šalių bei Lenkijos ir Slovakijos – laikosi gana griežtos pozicijos Rusijos atžvilgiu. Šių EP narių gretas papildė ir kiti EP nariai iš Italijos, Suomijos, Airijos, nors jų nacionalinės valstybės laikosi santykinai palankios politikos Rusijos atžvilgiu. Tarp šių šalių atstovų nėra daug frakcijos „maištininkų“, nes jų santykinai daugiau frakcijose, kurios taip pat laikosi griežtesnės linijos Rusijos atžvilgiu. Mažesniu balsavimo palaikymu (apie 70–80 proc.) išsiskyrė EP nariai iš Prancūzijos, Latvijos bei Čekijos. Įdomu, jog visi G/EFA frakcijos nariai iš Čekijos balsavo vieningai prieš frakcijos poziciją, palaikydami balsavimui pateiktą Rusijos poziciją kritikuojančią ataskaitą ir taip tapdami frakcijos „maištininkais“. Tokia situacija susiklostė ir tarp EP narių iš Pietų Europos šalių – Portugalijos ir Ispanijos. Atstovų iš minėtų šalių palaikymas siekė daugiau nei 80 proc., o didžioji „maištininkų“ dalis buvo iš G/EFA frakcijos ir jie, priešingai nei pati frakcija, Rusijos atžvilgiu deklaravo švelnesnę politinę poziciją.

Visame kontekste išsiskiria EP nariai iš Kipro ir Graikijos, kurių palaikymas siekė 40 proc. ir mažiau. Didesnę „maištininkų“ – Graikijos atstovų – dalį sudaro pagrindinių frakcijų nariai iš S&D, ECR bei G/EFA ir NI. „Maištininkai“ iš Kipro taip pat priklauso G/EFA frakcijai. Šių EP narių nacionalinės valstybės dažniau laikosi „švelnesnės“ pozicijos Rusijos atžvilgiu, palyginti su kitomis Europos valstybėmis, todėl „maištininkai“ sudaro santykinai didesnę šių šalių atstovų dalį ir jie atstovauja pagrindinėms, griežtesnės pozicijos Rusijos atžvilgiu besilaikančioms frakcijoms.

Apibendrinant būtina atkreipti dėmesį, kad didžioji dalis „maištininkų“ iš Pietų Europos valstybių priklauso pagrindinėms frakci-

joms. Taip pat santykinai didžiausia „maištininkų“ dalimi pasižymėjo G/EFA frakcija. Galima daryti prielaidą, kad tokia tendencija susidarė todėl, kad pati frakcija dažnai deklaruoja Rusijai palankesnę poziciją. Tačiau šio balsavimo metu frakcija balsavo priešingai – už „nepalankesnę“ Rusijai poziciją. Taigi, EP nariai iš Rusijai deklaruojančių „palankesnius“ santykius frakcijų dažniau tapdavo „maištininkais“ balsuojant palaikydami nacionalinę politinę poziciją.

Penktasis balsavimo klausimas buvo inicijuotas tuometinio Lietuvos europarlamentaro G. Landsbergio. Parengtai ES–Rusijos santykių ataskaitai Europos Parlamentas pritarė 494 balsais, „prieš“ buvo 135 balsai, susilaikė 69 europarlamentarai. Ataskaitoje akcentuojama, kad dėl Ukrainoje vykstančio konflikto ES negali grįžti prie įprastų santykių su Rusija, todėl būtina iš naujo įvertinti šiuos santykius. Pabrėžiama, kad ES būtina imtis priemonių, užtikrinančių Rusijos propagandos bei dezinformacijos stabdymą užsienyje. Iškeliama ir kita svarbi problema – Rusijos parama bei radikalų ir ekstremistų partijų finansavimas ES valstybėse narėse. Dabartinių įvykių fone išreiškiama būtinybė sukurti Europos energetikos sąjungą, siekiant sumažinti energetinę priklausomybę nuo vienintelio išorės energijos tiekėjo⁷¹.

Vertinant balsavimų rezultatus galima išskirti du ryškius regionus. Pirmasis regionas, pasižymintis daugiau kaip 80 proc. siekiančiu palaikymu, apima EP narius iš Vidurio Europos, Baltijos ir Šiaurės Europos šalių. Minėtos šalys teritoriniu požiūriu yra arčiausiai Rusijos, todėl kiekvienas ataskaitoje pateikiamas punktą yra glaudžiai susijęs su jų nacionalinėmis bei vidaus politikomis. Šiame regione frakcijų „maištininkai“ iš Lietuvos, Estijos, Suomijos, Švedijos daugiausia priklauso ne pagrindinėms frakcijoms (EFD, EUL/NGL), palaikusioms neigiamą poziciją šiame balsavime. Būtina paminėti kelis

⁷¹ „REPORT on the State of EU–Russia Relations – A8-0162/2015“; „EP pritarė G. Landsbergio parengtai Rusijos ataskaitai“, <<http://www.eppgroup.eu/press-release/EP-pritar%C4%97-G.Landsbergio-parengtai-Rusijos-ataskaitai>>, 2016 04 24.

europarlamentarus iš Latvijos ir Suomijos, kurie balsavo prieš S&D, ALDE ir G/EFA bendrą poziciją, nors frakcijos išreiškė pritarimą šiame balsavime. Taigi, europarlamentarų iš minėtų valstybių balsavimas labai išsiskyrė visame kontekste ir nesutapo nei su nacionaline, nei EP frakcijos linija.

Antrasis regionas, apimantis EP narius iš Pietų Europos (Italijos, Graikijos), pasižymi mažiausia, daugiau kaip 20 proc. siekiančia, parama. Kiek didesnė parama, daugiau kaip 40 proc., buvo EP narių iš Kipro. Europarlamentarai iš šių valstybių išsiskyrė vieningu balsavimu, palaikančiu „švelnesnę“ liniją Rusijos atžvilgiu. Frakcijos „maištininkai“ iš Italijos priklauso pagrindinėms EP frakcijoms – EPP, S&D, – kurios išreiškė griežtą poziciją Rusijos atžvilgiu. Išskirtinai vieningai balsavo EPP frakcija, kai visi Italijos europarlamentarai tapo „maištininkais“ balsuodami prieš frakcijos poziciją. Parlamentarų iš Italijos balsavimą, nesutampantį su EP frakcijos linija, savo darbe pastebėjo ir Y. D. Kangas⁷². Tokia pati situacija susidarė ir tarp tos pačios šalies nepriklausomų Europos Parlamento narių (NI). Vertinant EP narių iš Italijos balsavimo ypatumus matyti, kad „maištininkų“ nėra tose frakcijose, kurios nepalaikė minėtos ataskaitos. Panašiai balsavo EP nariai iš Graikijos, Kipro. Visame kontekste galima išskirti ir aiškios nacionalinės linijos nesudarančius EP narius iš Prancūzijos, Airijos, Jungtinės Karalystės, Danijos.

Septintasis balsavimas buvo skirtas demokratijos ir žmogaus teisių padėčiai Rusijoje vertinti. Rezoliucijoje pabrėžiami Estijos policijos pareigūno pagrobimas, įkaitų (įskaitant Nadiją Savčenko) dėl Ukrainos konflikto paleidimas⁷³.

Vertinant valstybių narių europarlamentarų palaikymą šiuo klausimu, galima išskirti tris regionus. Pirmąjį regioną sudaro EP nariai iš Vidurio Europos bei Šiaurės valstybių, kurio-

⁷² Kang.

⁷³ „Joint Motion for a Resolution on Russia, in Particular the Case of Estonian Kohver, Oleg Sentsov and Olexandr Kolchenko – RC-B8-0845/2015“.

se balsavusių „už“ europarlamentarų nuo visos nacionalinės delegacijos yra santykinai daugiau, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis. Užfiksuota, kad stipriausiai – daugiau kaip 90 proc. – šį klausimą palaikė Danijos europarlamentarai. Kiek mažiau – daugiau kaip 80 proc. – europarlamentarai iš Švedijos, Estijos, Lietuvos bei Lenkijos. Didesnis EP narių iš Šiaurės šalių šio klausimo palaikymas labiau siejamas su pozityviu požiūriu į žmogaus teisių gynybą, o EP narių iš Baltijos šalių ir Lenkijos – dėl „griežtesnės“ pozicijos Rusijos atžvilgiu. Lyginant su ankstesniais balsavimais matyti, kad „maištautojų“ dalis yra didesnė. Taigi, EP nariai dažniau „maištavo“ tose frakcijose (EFD, EUL/NGL), kurių politinė linija buvo „prieš“ arba „susilaikanti“ (S&D) nuo balsavimo. Kaip ir ankstesniuose balsavimuose išsiskiria europarlamentarai iš Latvijos ir Suomijos, jie tampa „maištininkais“ tose frakcijose, kurios išreiškia nepalankią poziciją Rusijos atžvilgiu. Toks europarlamentarų iš minėtų valstybių balsavimas nesutampa nei su likusios nacionalinės delegacijos, nei su EP frakcijos pozicija. Visame kontekste vertinant „maištininkų“ dalį nuo visos nacionalinės delegacijos iš Vidurio Europos, išsiskiria europarlamentarai iš Vokietijos. Dauguma jų yra S&D frakcijoje, išreiškusioje susilaikymą šiuo klausimu. Šios frakcijos „maištininkų“ balsavimas yra labai chaotiškas – vieni išreiškė palaikymą, o kiti nepritarė balsavimui. Kitų EP narių iš Čekijos, Slovakijos, Vengrijos bei Rumunijos pastebimas didelis, daugiau kaip 70 proc. siekiantis, palaikymas, vertinant balsavusių „už“ šį klausimą nuo visos nacionalinės delegacijos. Tarp minėtų valstybių europarlamentarų „maištininkų“ dalis siekė 10–20 proc. Dauguma „maištininkų“ priklausė S&D frakcijai, išreiškusiai susilaikymą. Pastebėta, kad minėtų valstybių frakcijos „maištininkai“ balsavo „už“, labiau palaikydami nacionalinės delegacijos liniją. Iš šių EP narių išsiskiria europarlamentarai iš Vengrijos, kurie, balsuodami kaip nepriklausomi EP nariai, išreiškė neigiamą poziciją.

Antrasis regionas apima Vakarų ir Pietų Europos valstybes. Jų atstovų EP narių politinė linija nėra aiškiai išreikšta. Toks balsavimas

„už“, kai palaikymas svyruoja tarp 40–60 proc., būdingas EP nariams iš Prancūzijos ir Portugalijos. Lyginant ankstesnius balsavimus, ryškėja tendencija, kad EP nariai iš Prancūzijos nesudaro nacionalinės linijos. Kiek didesnę palaikymą išreiškė Ispanijos ir Airijos EP narių delegacijos, ypač S&D frakcijoje balsuojant prieš EP frakcijos liniją.

Trečiasis regionas pasižymi mažiausiu palaikymu, jam priskiriami europarlamentarai iš Pietų Europos valstybių (Italijos ir Graikijos). „Maištininkų“ iš Graikijos buvo ECR frakcijoje ir tarp nepriklausomų EP narių, išreiškusių neigiamą poziciją balsuojamu klausimu. Daugiausia „maištininkų“, palyginti su visomis valstybėmis narėmis, yra tarp EP narių iš Italijos. Kaip ir anksčiau, šie EP nariai vieningai balsuoja prieš EFD frakcijos poziciją. Panašus, nors ir ne toks vieningas, palyginti su kolegomis iš EFD frakcijos, buvo EPP frakcijos balsavimas.

Apibendrinant galima pasakyti, kad didžiausią palaikymą Rusijai nepalankiais klausimais deklaruoja valstybių nariai iš arčiau Rusijos esančių valstybių (Baltijos ir Šiaurės Europos šalių, Vidurio Europos valstybių). Tai gali būti siejama su neigiama posovietine praeitimi, energetine priklausomybe ir griežtesnės pozicijos Rusijos atžvilgiu deklaravimu. Mažesnę palaikymą deklaruoja EP nariai iš teritoriniu požiūriu labiau nutolusių valstybių (Vakarų ir Pietų Europos), pasižyminčių dažniau neutralia pozicija Rusijos atžvilgiu. Mažiausias palaikymas išreiškiamas EP narių iš Pietų Europos valstybių (Italijos ir Graikijos). Šių EP narių iš minėtų valstybių pozicija grindžiama konfrontacijos su Rusija vengimu ir draugiškesnių santykių palaikymu.

4.3. EP narių balsavimo tendencijos analizuotais klausimais

Apibendrinant darbe analizuotus septynis užsienio politikos klausimus, buvo parengtas anksčiau dviejų klausimų grupes bei ES valsty-

bių narių pozicijas Rusijos atžvilgiu apibendrinantis žemėlapis (žr. 4 priedą). Toks žemėlapis parodo bendras EP narių balsavimo tendencijas minėtais klausimais.

Remiantis gautais duomenimis, išryškėja kelios Europos regiono dimensijos – Vidurio–Šiaurės, Vakarų ir Pietų. Didžiausią – daugiau kaip 90 proc. siekiantį, palaikymą balsavimo klausimais dažniausiai išreiškė EP nariai iš Belgijos, Rumunijos, Slovėnijos ir Kroatijos. Kiek mažesniu palaikymu (80–90 proc.) pasižymėjo EP nariai iš kai kurių Baltijos ir Vidurio Europos (Estijos, Lietuvos, Lenkijos, Vengrijos, Slovakijos), Šiaurės (Švedijos, Suomijos) šalių. Tarp minėtų šalių didžiausia „maištautojų“ dalimi EUL/NGL, EFD frakcijose pasižymėjo EP nariai iš Švedijos, Estijos, Lietuvos, kurių balsavimas dažniau sutapdavo su likusių EP narių iš tos pačios valstybės. Įdomu, kad pagal ES valstybių narių pozicijas Rusijos atžvilgiu indeksą EP nariai iš nuosaikesne ir santykinai palankia (Suomijos, Slovėnijos, Kroatijos) pozicija pasižyminčių valstybių išreiškia didžiausią palaikymą Rusijai nepalankiais klausimais.

Kitą regioną sudaro EP nariai iš daugumos Vakarų Europos (Jungtinės Karalystės, Airijos, Vokietijos, Nyderlandų, Austrijos), kai kurių Pietų Europos (Ispanijos, Portugalijos ir Maltos) šalių, išreiškę 60–80 proc. siekiantį palaikymą. Į šią grupę patenka ir EP nariai iš kai kurių posocialistinių šalių – Čekijos ir mūsų kaimynės Latvijos. Galima atkreipti dėmesį, kad mažesnis EP narių iš Latvijos palaikymas nėra būdingas EP nariams iš Vidurio Europos (ypač Baltijos šalių) regiono. Mažiausią palaikymą šiame regione išreiškė EP nariai iš Prancūzijos, nors tarp jų neišryškėjo didelė „maištautojų“ dalis. Didesne „maištautojų“ frakcijose dalimi pasižymėjo EP nariai iš Airijos ir Vokietijos, dažniausiai priklausantys pagrindinėms EP frakcijoms, kurios balsavimo metu išreikšdavo Rusijai palankią poziciją. Įdomu, kad Ispanija ir Portugalija pagal naudotą indeksą priskiriamos santykinai nuosaikios Rusijos politikos šalininkų grupei. Nors, vertinant EP narių iš šių valstybių balsavimą, jie patenka

į atskirą grupę, išsiskiriančią gana tvirtu minėtų klausimų palaikymu ir maža „maištautojų“ dalimi. Tokio balsavimo motyvai gali būti susiję su tuo, kad EP nariams iš šių šalių analizuoti balsavimai nėra tokie aktualūs (palyginti su ES ir Viduržemio jūros šalių partneryste) dėl teritorinio nuotolio, todėl šie nariai dažniau lieka lojalūs EP frakcijai.

Paskutinį regioną, pasižymintį mažiausiu palaikymu visų balsavimų metu, sudaro EP nariai iš kai kurių Pietų Europos valstybių (Italijos, Graikijos, Kipro). Taip pat šie nariai sudaro didžiausią „maištautojų“ dalį ECR, EDF, EUL/NGL frakcijose. Išskirtinai EP nariams iš Italijos būdingas vieningas susilaikymas nuo bendros frakcijos pozicijos, siekiant išreikšti „švelnesnę“ nepritarimo frakcijos pozicijai formą. Tokia EP narių pozicija nėra atsitiktinė – šie EP nariai yra iš santykinai palankiausią poziciją pagal sudarytą indeksą Rusijos atžvilgiu reiškiančių valstybių.

Remiantis apibendrintais duomenimis, darbe kelta hipotezė, kad balsavimas, laikantis nacionalinės pozicijos, dažniau būdingas EP nariams iš Vidurio Europos valstybių, pasižyminčių kritiškesne pozicija Rusijos atžvilgiu ir „maištautojų“ dalimi, pasitvirtina iš dalies. Svarbu paminėti, kad „maištavimas“ frakcijoje gali būti susijęs ne tik su nacionalinės pozicijos palaikymu, bet ir „maištavimu“ prieš frakcijos radikalumą. O EP nariams iš santykinai palankesnę poziciją Rusijos atžvilgiu išreiškiančių valstybių, ypač Italijos, būdinga dažniau susilaikyti balsuojant Rusijos vykdomai politikai nepalankiais klausimais. Tai gali reikšti ne tik abejingumą, bet ir gana nuosaikų nepritarimą griežtesnei Rusijos kritikai. Vertinant EP narių iš gana nuosaikių pagal sudarytą indeksą valstybių (Nyderlandų, Čekijos, Rumunijos, Bulgarijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės) balsavimą Rusijos vykdomos politikos atžvilgiu matyti, kad balsuojama laikantis labiau EP frakcijos linijos. Galbūt taip yra todėl, kad nemažai EP narių iš šių šalių priklauso frakcijoms, kurių politinės ideologijos sutampa su jų nacionalinių valstybių partijų vykdoma politika.

Išvados

Europos Parlamento narių geopolitinės preferencijos priklauso nuo atstovaujamos EP frakcijos ir valstybės, iš kurios yra kilęs EP narys. Dažnai šios preferencijos priklauso nuo skirtingo „patikėtojo“ (nacionalinių partijų ir / ar EP frakcijų), kuris daro įtaką kiekvienam europarlamentarui priimant (geo)politinius sprendimus.

Remiantis šiame straipsnyje atnaujintu *ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu indeksu*, skiriamos trys, regioniniu požiūriu diferencijuotos, ES šalių pozicijos Rusijos atžvilgiu: santykinai palankių, gana nuosaikių ir griežtų kritikių. Rusijos vykdomos tarptautinės politikos „griežtų kritikių“ grupei priskirtos posocialistinės Baltijos valstybės, Lenkija ir Slovakija. Gana „nuosaikios politikos“ Rusijos atžvilgiu vykdytojos – Vakarų bei kai kurios Šiaurės (Švedija) ir Vidurio Europos (Vengrija, Čekija, Rumunija, Bulgarija) valstybės. Pietų ir kelios Šiaurės Europos (Suomija, Danija) valstybės priskirtos „santykinai palankesnių“ Rusijos politikos atžvilgiu šalių grupei.

Remiantis dviejų užsienio politikos klausimų grupės apibendrinančių žemėlapiu, išryškėja kitokios regioninės dimensijos nei vertinant ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu indeksą:

- a. EP nariai iš Vidurio ir Šiaurės Europos valstybių, kurios pagal sudarytą indeksą laikosi skirtingų pozicijų Rusijos atžvilgiu (nuo santykinai palankios iki griežtos kritiškos) išreiškia santykinai didžiausią palaikymą Rusijai nepalankios pozicijos įgyvendinimui užsienio politikos klausimais.
- b. EP nariai iš Vakarų Europos valstybių, pagal naudotą indeksą pasižyminčių nuosaikesne politika Rusijos atžvilgiu, išreiškia mažesnę palaikymą (siekiantį 60–80 proc.) nei EP nariai iš Vidurio ir Šiaurės Europos valstybių.
- c. EP nariai iš kai kurių Pietų Europos valstybių (Graikijos, Italijos, Kipro), pagal sudarytą indeksą priskirtų „santykinai palankios“ pozicijos Rusijos atžvilgiu grupei, išreiškia mažiausią palaikymą užsienio politikos klausimais, susijusiais su

Rusijai nepalankios pozicijos įgyvendinimu. Dažniausiai tokiu pobūdžio klausimų nepalaiko EP nariai iš Graikijos.

Balsavimų rezultatų analizės pagrindu galima išskirti EP narių balsavimui būdingas dvi viena kitą papildančias tendencijas, kurios daugiausia patvirtina darbe keltas hipotezes:

- d. Balsavimas pagal EP frakcijos poziciją dažniau būdingas EP nariams iš tų šalių, kurių pozicija Rusijos atžvilgiu nėra aiškiai išreikšta. Toks balsavimas dažniau būdingas EP nariams iš Vakarų – Vidurio Europos valstybių, kurios pagal sudarytą indeksą priskiriamos gana nuosaikios politikos Rusijos atžvilgiu šalių grupei. Šie EP nariai dažniau priklauso EP frakcijoms, kurių politinės ideologijos bei nacionaliniai interesai sutampa.
- e. Balsavimas laikantis nacionalinės pozicijos dažniau būdingas EP nariams iš tų šalių, kurių kritiška pozicija Rusijos atžvilgiu yra aiškiai išreikšta. Toks balsavimas dažniau pasitaiko tarp EP narių iš Baltijos šalių, kurios pagal sudarytą indeksą priskiriamos šiai grupei. Šie EP nariai dažniau priklauso mažiau įtakingoms, euroskeptiškesnės bei priešingos nei nacionalinės valstybės pozicijas išreiškiančioms frakcijoms (ECR, EFD).

Tačiau hipotezėje keltos prielaidos, kad balsavimas laikantis nacionalinės pozicijos dažniau būdingas ir EP nariams iš santykinai Rusijai palankesnių šalių, tyrimo rezultatai nepatvirtino. Pagal sudarytą indeksą šių šalių grupei priskiriamos Italija, Graikija ir Kipras, kuriose išrinkti EP nariai Rusijos vykdomai politikai nepalankiuose balsavimuose dažnai „susilaiko“. Tai iš esmės reiškia siekį rasti kompromisą tarp nacionalinės ir frakcijos pozicijos.

Balsuojant dėl ES ir Ukrainos bei ES ir Rusijos politiką atspindinčių klausimų, frakcijų „maištininkai“ dažniau priklauso EFD, EUL/NGL, G/EFA frakcijoms, santykinai dažniau šiais klausimais išreiškiančioms Rusijai palankesnę poziciją, priešingai nei įtakingiausios ir sisteminės EP frakcijos (EPP, S&D, ALDE), kurioms būdingas griežtesnis kritiškas Rusijos vykdomos tarptautinės politikos

vertinimas. Kelios būdingos EP frakcijų „maištininkams“ iš skirtingų ES šalių balsavimo tendencijos:

- f. Griezčiau balsuoja „prieš“ Rusijai nepalankią EP poziciją „maištininkai“ iš Pietų Europos valstybių, priklausantys frakcijoms, kurios dažniau išreiškia susilaikymo poziciją. Ir priešingai, „švelnesnė“ nepritarimo forma susilaikant nuo balsavimo būdinga toms frakcijoms (ypač „maištininkų“ iš Italijos), kurios išreiškia aiškų Rusijai palankios pozicijos palaikymą.
- g. Frakcijų „maištininkai“ iš Vakarų Europos (Vokietijos, Nyderlandų, Jungtinės Karalystės, Airijos) dažniau išreiškia Rusijai palankios pozicijos palaikymą susilaikydami arba balsuodami „prieš“ Rusijai nepalankesnės politikos įgyvendinimą, skirtingai nei EP frakcija, kuriai jie priklauso, išreiškianti aiškų pritarimą tokiai politikai.
- h. EP nariai iš Vidurio ir Šiaurės Europos valstybių dažniau tampa „maištininkais“ Rusijai palankesnę poziciją išreiškiančiose frakcijose – renka balsavimą „už“ Rusijai nepalankesnę poziciją.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

„Amendment 2 Helmut Scholz, Miloslav Ransdorf, Barbara Spinelli, Patrick Le Hyaric on Behalf of the GUE/NGL Group“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+P8-RC-2015-0008+002-002+DOC+PDF+V0//EN>>, 2016 05 03.

„Amendment 3 Helmut Scholz, Miloslav Ransdorf, Barbara Spinelli, Patrick Le Hyaric, Marie Christine Vergiat on Behalf of the GUE/NGL Group“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+P8-RC-2015-0008+002-012+DOC+PDF+V0//EN>>, 2016 05 03.

„Amendment 13 Helmut Scholz, Miloslav Ransdorf, Barbara Spinelli, Patrick Le Hyaric on Behalf of the GUE/NGL Group“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+P8-RC-2015-0008+013-013+DOC+PDF+V0//EN>>, 2016 05 03.

Aspinwall Mark, „Preferring Europe Ideology and National Preferences on European Integration“, *European Union Politics* 3, 2002, p. 81–111, <<http://dx.doi.org/10.1177/1465116502003001005>>.

Attinà Fulvio, „The Voting Behaviour of the European Parliament Members and the Problem of the Europarties“, *European Journal of Political Research* 18, 1990, p. 557–579, <<http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6765.1990.tb00248.x>>.

Barbé Esther et al., „The Role of Parliaments in European Foreign Policy“, 2005, <<http://ddd.uab.cat/record/102092>>, 2016 01 12.

Beadle Sarah, „What Does Syriza’s Victory Means for EU–Russia Relations? | ICSA_Kings“, <<https://blogs.kcl.ac.uk/icsa/2015/02/09/what-does-syrizas-victory-means-for-eu-russia-relations/>>, 2016 05 08.

„Bendras pasiūlymas dėl rezoliucijos dėl Ukrainos – RC-B8-0025/2014“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P8-RC-2014-0025+0+DOC+XML+V0//LT>>, 2016 04 18.

Bindi Federiga, ed., *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe’s Role in the World*, Brookings Institution Press, 2010, <<http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt6wpgwz>>, 2016 05 11.

Blomgren Magnus, „Cross-Pressure and Political Representation in Europe: A Comparative Study of MEPs and the Intra-Party Arena“, 2003.

Braghioli Stefano, „Voting on Russia in the European Parliament: The Role of National and Party Group Affiliations“, *Journal of Contemporary European Studies* 23, 2015, <<http://dx.doi.org/10.1080/14782804.2014.978747>>.

Carrubba Clifford, Gabel Matthew, „Roll-Call Votes and Party Discipline in the European Parliament: Reconsidering MEP Voting Behavior“ (presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, Atlanta, Georgia), <<http://www.lse.ac.uk/government/research/resgroups/EPRG/pdf/workingPaper2.pdf>>, 2016 05 10.

Carta Caterina, Braghioli Stefano, „Measuring Russia’s Snag on the Fabric of the EU’s International Society: The Impact of the East-West Cleavage upon the Cohesion amongst the EU Member States Vis-à-Vis Russia“, *Journal of Contemporary European Research* 7, 2011, p. 260–290.

Christides Giorgos, „Could Europe Lose Greece to Russia?“, *BBC News*, <<http://www.bbc.com/news/world-europe-31837660>>, 2016 05 08.

Cicchi Lorenzo, „The Logic of Voting Behaviour in the European Parliament: New Insights on Party Group Membership and National Affiliation as Determinants of Vote“ (unpublished Dissertation, IMT Institute for Advanced Studies, 2013), <<http://e-theses.imtlucca.it/124/>>, 2016 01 05.

Copsey Nathaniel, Haughton Tim, „The Choices for Europe: National Preferences in New and Old Member States“, *JCMS: Journal of Common Market Studies* 47, 2009, p. 263–286, <<http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.00804.x>>.

„Dutch Voters Reject EU-Ukraine Association“, *EurActiv.com*, 2016, <<http://www.euractiv.com/section/global-europe/news/dutch-voters-reject-eu-ukraines-association/>>, 2016 04 19.

„EP pritarė G. Landsbergio parengtai Rusijos ataskaitai“, <<http://www.eppgroup.eu/press-release/EP-pritar%C4%97-G.Landsbergio-parengtai-Rusijos-ataskaitai>>, 2016 04 24.

„European Foreign Policy Scorecard 2015“, <<http://www.ecfr.eu/scorecard/2015>>, 2016 04 18.

„European Union – EEAS (European External Action Service) | EU Relations with Russia“, <http://eeas.europa.eu/russia/about/index_en.htm>, 2016 04 18.

„Europos Parlamento frakcija pašalino iš savo narių Vokietijos nacionalistą“, *15min.lt*, <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/europos-parlamento-frakcija-pasalino-is-savo-nariu-vokietijos-nacionalista-57-610611>>, 2016 04 19.

Europos Sąjungos rinkimų teisės reforma – P8_TA-PROV(2015)0395, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0395+0+DOC+XML+V0/LT>>, 2016 05 02.

Faas Thorsten, „To Defect or Not to Defect? National, Institutional and Party Group Pressures on MEPs and Their Consequences for Party Group Cohesion in the European Parliament“, *European Journal of Political Research* 42, 2003, p. 841–866, <<http://dx.doi.org/10.1111/1475-6765.00106>>.

Faas Thorsten, *Why Do MEPs Defect? An Analysis of Party Group Cohesion in the 5th European Parliament*, Rochester, NY: Social Science Research Network, 28 April 2002, <<http://papers.ssrn.com/abstract=306965>>, 2016 01 15.

Gregersen Benjamin Eidem, „Cohesion and Defections in the European Parliament: The Effect of Cross-Pressure“, *Master Thesis*, 2009, <<http://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/136376>>, 2016 02 13.

Heller William, Mereshon Carol, eds., *Political Parties and Legislative Party Switching*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009, <<http://www.palgraveconnect.com/doi/10.1057/9780230622555>>, 2016 01 16.

Hix Simon, „Electoral Institutions and Legislative Behavior: Explaining Voting Defection in the European Parliament“, *World Politics* 56, 2004, p. 194–223.

Hix Simon, *Europos Sąjungos politinė sistema*, Vilnius: Eugrimas, 2006.

Hix Simon, „Parliamentary Behavior with Two Principals: Preferences, Parties, and Voting in the European Parliament“, *American Journal of Political Science* 46, 2002, p. 688–698, <<http://dx.doi.org/10.2307/3088408>>.

Hix Simon, „The Study of the European Community: The Challenge to Comparative Politics“, *West European Politics* 17, 1994, p. 1–30, <<http://dx.doi.org/10.1080/01402389408424999>>.

Hix Simon, Marsh Michael, „Punishment or Protest? Understanding European Parliament Elections“, *The Journal of Politics* 69, 2007, p. 495–510.

Hix Simon, Noury Abdul, „After Enlargement: Voting Patterns in the Sixth European Parliament“, *Legislative Studies Quarterly* 34, 2009, p. 159–174, <<http://dx.doi.org/10.3162/036298009788314282>>.

Hix Simon, Noury Abdul, Roland Gérard, „Power to the Parties: Cohesion and Competition in the European Parliament, 1979–2001“, *British Journal of Political Science* 35, 2005, p. 209–234, <<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123405000128>>.

Hix Simon, Raunio Tapio, Scully Roger, „An Institutional Theory of Behavior in the European Parliament“, *ResearchGate*, 1999, <https://www.researchgate.net/publication/29992714_An_Institutional_Theory_of_Behavior_in_the_European_Parliament>, 2016 05 08.

Hobolt Sara B., Spoon Jae-Jae, Tilley James, „A Vote Against Europe? Explaining Defection at the 1999 and 2004 European Parliament Elections“, *British Journal of Political Science* 39, 2009, p. 93–115, <<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123408000422>>.

Hörl Björn, Warntjen Andreas, Wonka1 Arndt, „Built on Quicksand? A Decade of Procedural Spatial Models on EU Legislative Decision-Making“, *Journal of European Public Policy* 12, 2005, p. 592–606, <<http://dx.doi.org/10.1080/13501760500091950>>.

„How Finland Became Europe’s Bear Whisperer“, *Foreign Policy*, <<https://foreignpolicy.com/2016/03/07/how-finland-became-europes-bear-whisperer-russia-putin/>>, 2016 05 11.

„Joint Motion for a Resolution on Russia, in Particular the Case of Eston Kohver, Oleg Sentsov and Olexandr Kolchenko – RC-B8-0845/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0845&language=EN>>, 2016 04 18.

„Joint Motion for a Resolution on the Murder of the Russian Opposition Leader Boris Nemtsov and the State of Democracy in Russia – RC-B8-0239/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0239&language=EN>>, 2016 04 18.

„Joint Motion for a Resolution on the Situation in Ukraine and the State of Play of EU–Russia Relations – RC-B8-0118/2014/rev. 1“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2014-0118&language=EN>>, 2016 04 18.

„Joint Motion for a Resolution on the Situation in Ukraine – RC-B8-0008/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0008&language=EN>>, 2016 04 18.

Jozwiak Rikard, „News Analysis: How Syriza’s Win Could Change EU Policy On Russia“, *RadioFreeEurope/RadioLiberty* (Brussels, 26 January 2015), section Features, <<http://www.rferl.org/content/how-syriza-win-changes-eu-russia-policy/26814067.html>>, 2016 05 08.

Judge David, Earnshaw David, *The European Parliament, Second Edition*, Palgrave Macmillan, 2008.

Kang Yoo-Duk, *European Affiliations or National Interests? Analyses of Voting Patterns on Trade Policy in European Parliament*, Rochester, NY: Social Science

Research Network, 13 December 2013, <<http://papers.ssrn.com/abstract=2369169>>, 2016 01 08.

Katz Richard S., „No Man Can Serve Two Masters Party Politicians, Party Members, Citizens and Principal-agent Models of Democracy“, *Party Politics* 20, 2014, p. 183–193, <<http://dx.doi.org/10.1177/1354068813519967>>.

Lindberg Björn, *Fit for European Democracy? [Elektronisk Resurs] : Party Discipline in the European Parliament*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2008, <<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:171798/FULLTEXT01.pdf>>, 2016 01 03.

Lindberg Björn, Rasmussen Anne, Warntjen Andreas, „Party Politics as Usual? The Role of Political Parties in EU Legislative Decision-Making“, *Journal of European Public Policy* 15, 2008, p. 1107–1126, <<http://dx.doi.org/10.1080/13501760802407623>>.

Marcus Jonathan, „Could Syriza Win Tilt Greece's Foreign Policy towards Russia?“, *BBC News*, <<http://www.bbc.com/news/world-europe-31029940>>, 2016 05 08.

Mattero Saara, „From Global Responsibility to National Sovereignty – The Politicisation of the Financial Transaction Tax in the European Parliament“, *Dissertation.com*, <<http://dissertation.com/abstracts/1141020>>, 2016 01 16.

McElroy Gail, Benoit Kenneth, „Party Policy and Group Affiliation in the European Parliament“, *British Journal of Political Science* 40, 2010, p. 377–398, <<http://dx.doi.org/10.1017/S0007123409990469>>.

„Methodology“, *VoteWatch*, <<http://www.votewatch.eu/blog/guide-to-votewatcheu/>>, 2016 04 22.

Noury Abdul G. et al., Verdier Thierry, „More Power to the European Parliament?“, *Economic Policy* 17, 2002, p. 281–319.

Politikos mokslų enciklopedinis žodynas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.

„Politinės frakcijos | Europos Parlamentas“, *2014 M. Rinkimai | Europos Parlamentas*, <<http://www.europarl.europa.eu/elections-2014/lt/political-groups>>, 2016 04 25.

„Reassessing the Influence of Party Groups on Individual Members of the European Parliament – West European Politics – Volume 32, Issue 6“, <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380903230579#.Vy9UC4R97IU>>, 2016 05 08.

„RECOMMENDATION on the Draft Council Decision on the Conclusion, on Behalf of the European Union, of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and Their Member States, of the One Part, and Georgia, of the Other Part – A8-0041/2014“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2014-0041&language=EN>>, 2016 04 18.

„RECOMMENDATION on the Draft Council Decision on the Conclusion, on Behalf of the European Union, of the Association Agreement between the European

Union and the European Atomic Energy Community and Their Member States, of the One Part, and the Republic of Moldova, of the Other Part – A8-0020/2014“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2014-0020&language=EN>>, 2016 04 18.

„REPORT Containing a Motion for a Non-Legislative Resolution on the Draft Council Decision on the Conclusion, on Behalf of the European Union, of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and Their Member States, of the One Part, and Georgia, of the Other Part – A8-0042/2014“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2014-0042&language=EN>>, 2016 04 18.

„REPORT Containing a Motion for a Non-Legislative Resolution on the Draft Council Decision on the Conclusion, on Behalf of the European Union, of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and Their Member States, of the One Part, and the Republic of Moldova, of the Other Part – A8-0022/2014“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2014-0022&language=EN>>, 2016 04 18.

„REPORT on the State of EU–Russia Relations – A8-0162/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2015-0162&language=EN>>, 2016 04 18.

„REPORT on the Strategic Military Situation in the Black Sea Basin Following the Illegal Annexation of Crimea by Russia – A8-0171/2015“, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2015-0171&language=EN>>, 2016 04 18.

Schimmelfennig Frank, Sedelmeier Ulrich, „Theorizing EU Enlargement: Research Focus, Hypotheses, and the State of Research“, *Journal of European Public Policy* 9, 2002, p. 500–528, <<http://dx.doi.org/10.1080/13501760210152411>>.

Skusevičienė Dorota, „Europos Parlamento narių balsavimas: Kodėl jie yra lojalūs nacionalinėms valstybėms?“, *Politologija* 58, 2015, p. 48–71.

Thiem Janina, „Explaining Roll Call Vote Request in the European Parliament“, <http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2014/5183/pdf/wp_90.pdf>, 2016 05 10.

Voeten Erik, „Legislator Preferences, Ideal Points, and the Spatial Model in the European Parliament“, *Working Paper*, Institute of Governmental Studies 12, 2005, p. 1–32.

VoteWatch, *Voting Behaviour in the New European Parliament: The First Year*, 2009, p. 12, <http://www.votewatch.eu/blog/wp-content/uploads/2009/09/votewatch_report_30_june_2010.pdf>, 2016 01 02.

VoteWatch, *Voting in the 2009–2014 European Parliament: How Do MEPs Vote after Lisbon?*, 2011, p. 16, <http://www.votewatch.eu/blog/wp-content/uploads/2011/01/votewatch_report_voting_behavior_26_january_beta.pdf>, 2016 01 02.

„VoteWatch Europe: European Parliament, Council of the EU“, <<http://www.votewatch.eu/>>, 2016 04 22.

SUMMARY

WHAT DETERMINES THE VOTING OF EUROPEAN PARLIAMENT MEMBERS – A NATIONAL INTEREST OR AN EP PARTY LINE?

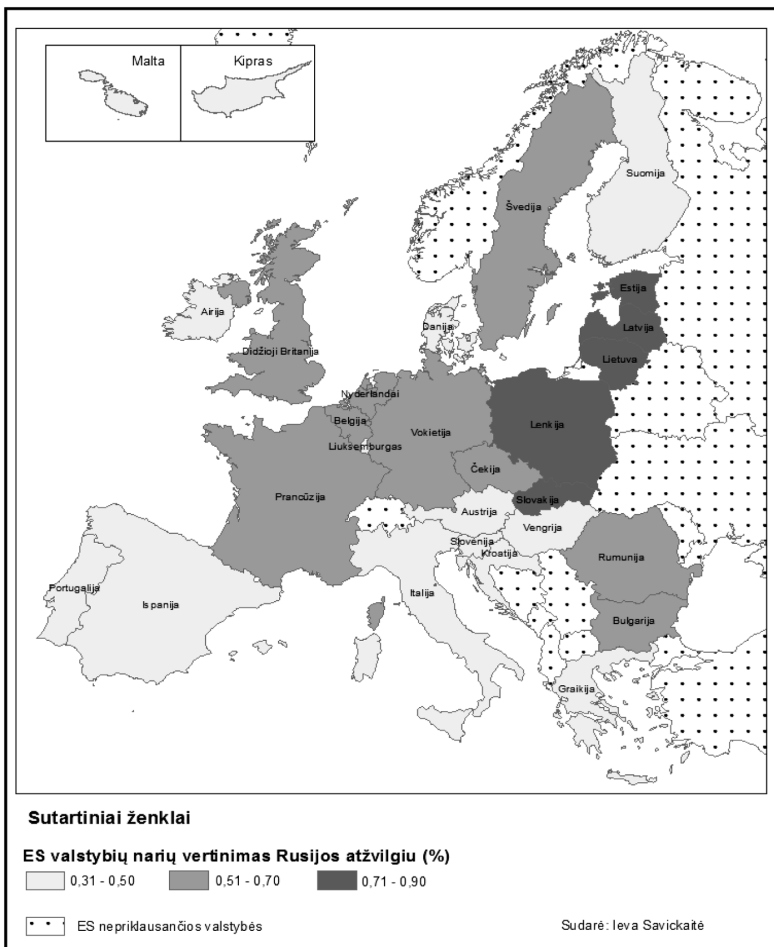
The European Parliament has gained more legitimacy power after Lisbon treaty in 2009. However, there is unclear how EP members are distributing their votes. Do they vote according with the EP party line or their national interest? This scientific article attempts to look at the MEPs voting related to foreign policy issues that are identified as one of the most sensitive to reach a general consensus. This research focuses on MEPs roll call results related to the EU–Russia partnership issues from 2014 to 2015, followed by the annexation of Crimea. Due to this, scientific paper aims to determine the regional dimension between MEPs (geo) political preferences and the relation to Russia votings.

This scientific article tests two hypotheses: 1) The voting, following the EP group's position, is often characterized by MEPs from those countries where there is no clear commitment to Russia. 2) The voting is done in accordance with the national positions often characterized by MEPs from those countries where there is a clear (relatively favorable/critical) position towards Russia. These hypotheses are tested by using roll calls and EU countries position towards Russia index which was updated in this work following the research of S. Braghiroli ir C. Carta. The results partly proved the tested hypotheses. The roll calls confirmed the first hypothesis that voting, following the EP group's position, is often characterized by MEPs from those countries where there is no clear commitment to Russia. Such voting is often characterized by MEPs from West-Central European countries. The second hypothesis stands to be partly proved. The voting in accordance with the national positions is often characterized by MEPs from those countries where there is a clear critical position towards Russia (mostly from Poland and the Baltic States). However, the results haven't confirmed that this hypothesis applies as well to MEPs from countries of a relatively favorable stance towards Russia. It discovered that an MEP from these countries tends to abstain more while voting for questions favorable to Russia. This shows another tendency to find a compromise between a national and an EP party line.

Recommendations for future research. In order to find out more details related to the voting trends of MEPs, the future research should involve a longer period of roll calls. The research methodology could be enhanced by including details of the MEPs voting "abstentions". Also, future research could emphasize the "rebels" in the EP parties who act when expressing „softer“ disapprovals from general party political line by abstaining from the voting.

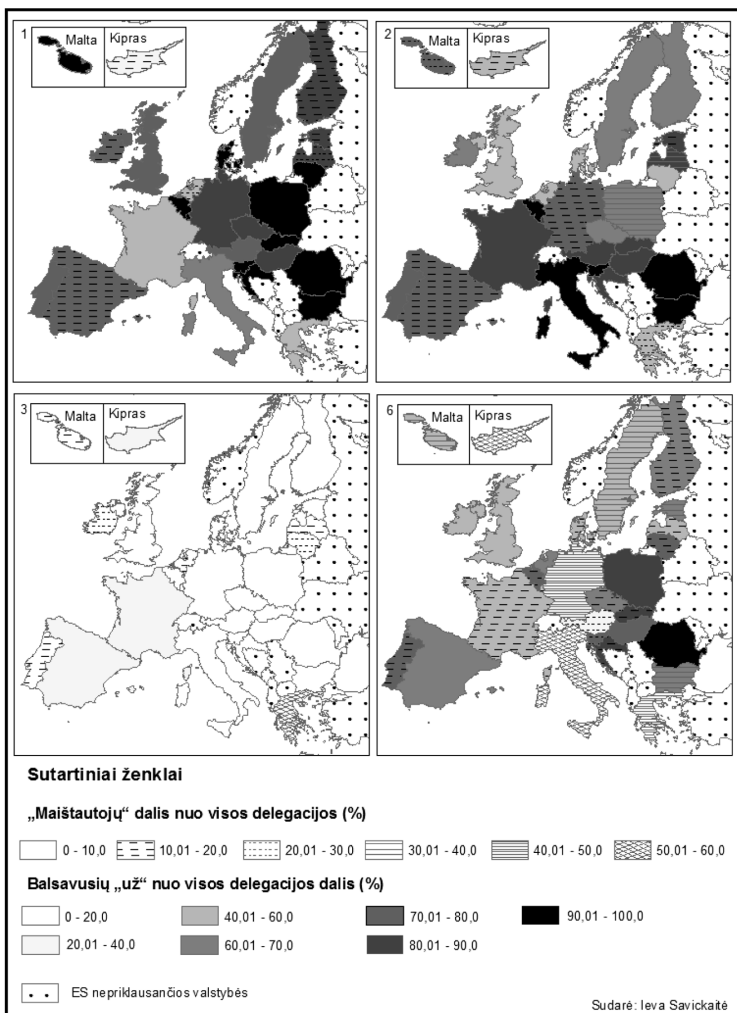
1 priedas

ES valstybių narių pozicijų Rusijos atžvilgiu žemėlapis (duomenys: www.ecfr.eu/scorecard/2015)

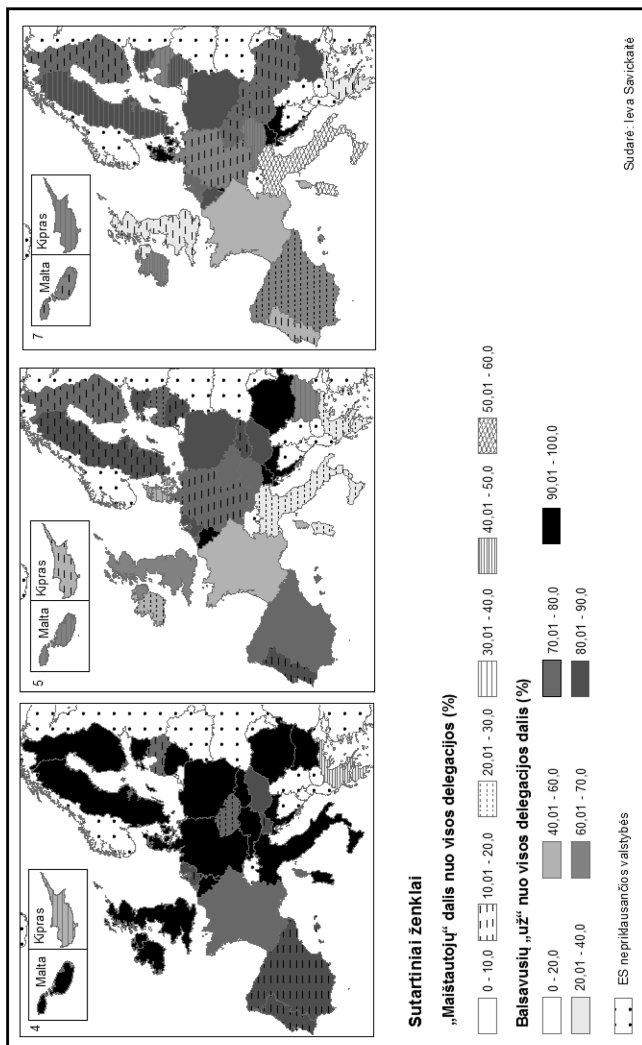
2 priedas

ES narių delegacijų narių balsavimas ES ir Ukrainos asociacijos sutarties klausimais (1. Dėl padėties Ukrainoje. 2. Dėl padėties Ukrainoje ir ES–Rusijos santykių. 3. Dėl padėties Ukrainoje patvirtinto teksto pakeitimų. 6. Dėl karinės padėties Juodosios jūros baseine po nelegaliai Rusijos įvykdytos Krymo aneksijos) (duomenys: VoteWatch)

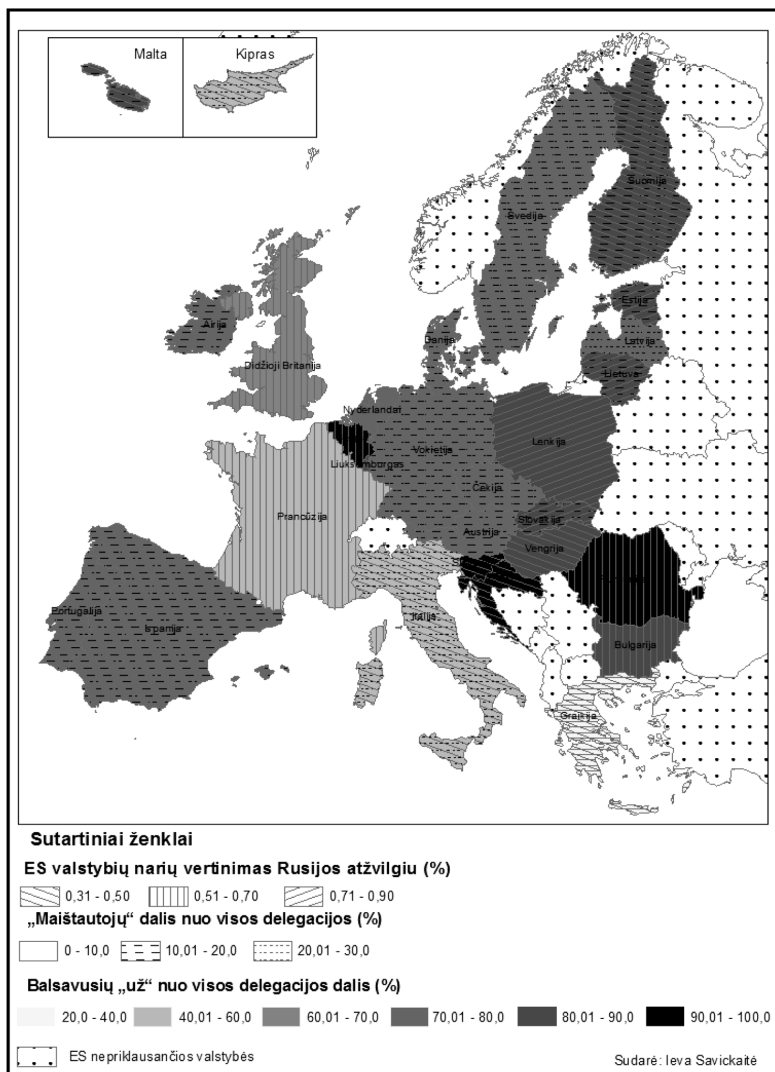
3 priedas

ES narių delegacijų narių balsavimas ES ir Rusijos partnerystės klausimais (4. Dėl Rusijos opozicijos lyderio Boriso Nemcovo nužudymo ir demokratijos padėties Rusijoje. 5. Dėl ES ir Rusijos santykių. 7. Dėl Rusijos, ypač Estono Kohverio, Oleho Sencovo ir Oleksandro Kolčenkos bylų) (duomenys: VoteWatch)

4 priedas

ES narių delegacijų narių balsavimo tendencijos analizuotais klausimais
(duomenys: *VoteWatch*)

5 priedas

Santrumpos⁷⁴

ALDE – Liberalų ir demokratų aljanso už Europą frakcija
 ECR – Europos konservatorių ir reformistų frakcija
 EFD – „Laisvės ir tiesioginės demokratijos Europa“ frakcija
 EP – Europos Parlamentas
 EPP – Europos liaudies partijos (krikščionių demokratų) frakcija
 ES – Europos Sąjunga
 EUL/NGL – Europos vieningųjų kairiųjų jungtinė frakcija / Šiaurės šalių žalieji kairieji
 G/EFA – žaliųjų frakcija / Europos laisvasis aljansas
 NI – nepriklausomi Europos Parlamento nariai
 S&D – socialistų ir demokratų pažangiojo aljanso frakcija
 VN – valstybės narės.

6 priedas

Analizuoti balsavimai Europos Parlamente 2014–2015 m.⁷⁵

Eil. Nr.	Balsavimo numeris	Data	Pavadinimas	Nuoroda
1	15	2014 07 17	Dėl padėties Ukrainoje	http://goo.gl/VhgY5p
2	48	2014 09 18	Dėl padėties Ukrainoje ir ES–Rusijos santykių	http://goo.gl/nBV0Mq
3	299	2015 01 15	Dėl padėties Ukrainoje patvirtinto teksto pakeitimų	http://goo.gl/8ePB9W
4	485	2015 03 12	Dėl Rusijos opozicijos lyderio Boriso Nemcovo nužudymo ir demokratijos padėties Rusijoje	http://goo.gl/CGtj1W
5	943	2015 06 10	Dėl ES–Rusijos santykių	http://goo.gl/nj6TJk
6	986	2015 06 11	Dėl karinės padėties Juodosios jūros baseine po nelegaliai Rusijos įvykdytos Krymo aneksijos	http://goo.gl/iBLVgh
7	1479	2015 09 10	Dėl Rusijos, ypač Estono Kohverio, Oleho Sencovo ir Oleksandro Kolčenkos bylų	http://goo.gl/QesX5x

⁷⁴ „Politinės frakcijos | Europos Parlamentas“, 2014 M. Rinkimai | Europos Parlamentas, <<http://www.europarl.europa.eu/elections-2014/lt/political-groups>>, 2016 04 15.

⁷⁵ „VoteWatch Europe: European Parliament, Council of the EU“.